

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Srovnání současné a dřívější tvorby režiséra Zhang Yimoua se
zaměřením na filmy Vyvěste červené lampiony a Hrdina

Comparison of Contemporary and Earlier Movies by Zhang
Yimou Focused on the Movies Raise the Red Lantern and Hero

OLOMOUC 2011 Hana Vraná

vedoucí práce: doc. Lucie Olivová, M.A., Ph.D., DSc.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

Olomouc, 1. 8. 2011

Anotace

Práce se zabývá vývojem tvorby čínského režiséra Zhang Yimoua na příkladu dvou filmů: filmu *Vyvěste červené lampiony* a filmu *Hrdina*. Film *Vyvěste červené lampiony* (1991) spadá do režisérové rané tvorby. Film *Hrdina* (2002) je jeden ze tří velkofilmů, které vznikly mezi léty 2002 až 2006.

Práce je rozdělena do dvou kapitol. První obsahuje stručný obsah obou filmů. Druhá kapitola se zabývá srovnáním žánru, námětu, obsazení, vizuální stránky a hudby.

Ve všech srovnávaných bodech se filmy značně liší. Film *Vyvěste červené lampiony* spadá do žánru drama. Je adaptací novely *Ženy a konkubíny*. Ve filmu hrají pouze čínští herci, v hlavní roli s Gong Li. Film *Hrdina* je historický bojový velkoform, námět nevychází z literární předlohy, ale z čínské historie. V hlavních rolích se objeví čínští i hongkongští herci. V použití barev je patrný posun od symbolistického pojetí ve filmu *Vyvěste červené lampiony* k estetickému ve filmu *Hrdina*. Ve filmu *Vyvěste červené lampiony* převládá tradiční čínská hudba, v *Hrdinovi* západní orchestrální hudba.

klíčová slova:

Zhang Yimou

Vyvěste červené lampiony

Hrdina

čínský film

Pátá generace

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat paní docentce Lucii Olivové M.A., Ph.D., DSc., za pomoc a rady při vypracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat slečně Hotaru Hung za pomoc při sběru materiálů pro tuto práci.

Obsah

Ediční poznámka.....	7
Úvod.....	8
1. Stručný obsah filmů	12
1.2 Vyvěste červené lampiony	12
1.2 Hrdina	15
2. Srovnání	18
2.1 Žánr – drama vs. bojový film.....	18
2.2 Námět.....	24
2.3 Obsazení.....	29
2.4 Vizuální stránka	34
2.4.1 Použití barev	34
2.4.2 Kamera a střih	40
2.5 Hudba a zvuk	44
Závěr	47
Resumé v anglickém jazyce	49
Zdroje.....	50
Seznam příloh	53

Ediční poznámka

V textu pro přepis čínských termínů používám transkripci pinyin a zjednodušené znaky. Čínská jména uvádím v podobě, v níž se nejčastěji vyskytují v česky a anglicky psaných materiálech, v závorce uvádím přepis jména ve standardní čínštině. Názvy filmů uvádím pod českým distribučním názvem. U filmů, které se neobjevily v české distribuci, název do češtiny překládám a v závorce vedle čínského názvu uvádím i název anglický. Zeměpisné názvy, jež mají český ekvivalent, uvádím v této podobě.

Úvod

Pro svou práci jsem si vybrala dílo čínského režiséra Zhang Yimoua (*Zhāng Yīmóu*, 张艺谋), který je v současnosti jedním z nejvýznamnějších čínských režisérů a jeho filmům se dostává mezinárodního uznání od diváků i filmových kritiků.

Zhang Yimou patří k režisérům takzvané Páté generace (*Dì wǔ dài*, 第五代). Jako Pátá generace jsou označováni absolventi Pekingské filmové akademie, kteří školu dokončili v roce 1982. Činnost akademie byla během Kulturní revoluce¹ pozastavena a toto byli první studenti, kteří absolvovali po jejím skončení. Mezi přední představitele Páté generace patří vedle Zhang Yimoua Chen Kaige (*Chén Kǎigē*, 陈凯歌), Tian Zhuangzhuang (*Tián Zhuàngzhuàng*, 田壮壮) a další. Tyto režiséry pojí nejen stejný rok ukončení studií, ale i společné rysy jejich raných filmů jako je „realismus, silný sociální podtext, velkolepé vizuální metafory a kvalitní zpracování.“ (Davis, 285) Tvorba Páté generace se značně lišila od dosavadní čínské produkce a vzbudila velký ohlas doma i v zahraničí. Filmy Páté generace se tak staly prvními čínskými filmy, kterým se dostalo ocenění na mezinárodních filmových festivalech.

Zhang Yimou se na prvních filmech Páté generace podílel jako kameraman a dokonce i jako herec. O pár let později však dostal možnost natočit svůj vlastní film a tak v roce 1987 vznikl jeho režisérský debut *Rudé pole* (*Hóng gāoliáng*, 红高粱). Film měl obrovský úspěch v Číně i zahraničí a získal v roce 1988 Zlatého medvěda na festivalu v Berlíně. Film *Rudé pole* znamenal zlom v Zhang Yimouově kariéře a otevřel mu dveře k další režisérské práci. Úspěchu se dočkaly i jeho další filmy, *Ju Dou* (*Jú Dòu*, 菊豆) a *Vyvěste červené lampiony* (*Dà hóng dēnglóng gāogāo guà*, 大红灯笼高高挂), které oba získaly nominaci na Oscara za nejlepší cizojazyčný film. I přes velký úspěch byly tyto dva filmy kvůli čínské cenzuře uvedeny v Číně až v roce 1992. V těchto raných filmech je kladen důraz na vizuální složku, práci s barvami a symbolismus. Během devadesátých let se Zhang Yimou v tvorbě přesouvá více k realismu. Vznikají filmy jako *Opiová válka* (*Yáo a yáo, yáo dào wàipó qiáo*, 摇啊摇, 摇到外婆桥), *Žít* (*To Live*, *Huózhe*, 活着) nebo *Nikdo nesmí chybět* (*Yíge dōu bùnéng shǎo*, 一个都不能少). V roce 2002 Zhang Yimou natočil historický velkofilm *Hrdina*

---

¹ Kulturní revoluce – období čínských dějin od roku 1966 do 1976

(*Yīngxióng*, 英雄), který v době svého vzniku byl nejdražším čínským filmem. *Hrdina* se svým pojetím v mnoha směrech značně lišil od Zhang Yimouovy dosavadní tvorby. Jedná se o komerční bojový film, zaměřený na čínské i západní publikum. *Hrdinu* následovaly dva další historické velkofilmy natočené v podobném stylu, *Klan létajících dýk* (*Shí miàn mái fú*, 十面埋伏) a *Kletba zlatého květu* (*Mǎnchéng jìndài huángjīnjiǎ*, 满城尽带黄金甲). V roce 2009 se Zhang Yimou rozhodl vyzkoušet opět něco nového a natočil remake amerického westernu *Zbytečná krutost* (*Blood Simple*), který zasadil do čínského prostředí. Jeho zatím poslední film *Láska hlohového stromu* (*The Love of the Hawthorn Tree*, *Shānzhashù zhī liàn*, 山楂树之恋) tématem a realistickým pojetím připomíná tvorbu devadesátých let, zejména snímek *Cesta domů* (*Wǒde fùqīn mǔqīn*, 我的父亲母亲). V době, kdy píšu tuto práci, Zhang Yimou připravuje svůj další, v pořadí již osmnáctý film, jehož tématem bude Nanking během japonské okupace.

Zhang Yimouova tvorba od roku 1987 do současnosti prošla velkým vývojem. Původně jsem zamýšlela věnovat se ve své práci srovnání dvou jeho tvůrčích období – období rané tvorby, do kterého spadají filmy *Rudé pole*, *Ju Dou* a *Vyvěste červené lampiony* s obdobím od roku 2002 do roku 2006, ve kterém vznikly tři historické velkofilmy *Hrdina*, *Klan létajících dýk* a *Kletba zlatého květu*. Jednalo se však o téma příliš rozsáhlé a jeho zpracování mi nedovoloval rozsah mé práce. Rozhodla jsem se proto zúžit svůj výběr a z každého období jsem si vybrala jen jeden film, na který jsem se zaměřila podrobněji. K ostatní Zhang Yimouově tvorbě jsem snažila v místech, kde to bylo možné, alespoň odkazovat.

Z raného období jsem vybrala film *Vyvěste červené lampiony*. Film má silný příběh, zabývající se postavením ženy v čínské společnosti na počátku dvacátého století. Jsou zde zastoupeny všechny prvky typické pro ranou tvorbu Zhang Yimoua, jako je symbolismus, používání červené barvy a spolupráce s herečkou Gong Li, která ve filmu exceluje. Mezi velkofilmy jsem zvolila film *Hrdina*. *Hrdina* je prvním bojovým filmem, který Zhang Yimou natočil. Jeho děj se odehrává před dvěma tisíci lety, během období válčících států. Zaujme důrazem, jenž je kladen na estetické použití barev. Film je výjimečný i množstvím slavných jmen, jež se na jeho vzniku podílely.

Stejně jako film *Vyvěste červené lampiony* tak i film *Hrdina* získal nominaci na Oscara za nejlepší cizojazyčný film.

Práci jsem rozdělila do dvou kapitol. V první kapitole jsem uvedla stručný obsah obou filmů. V druhé kapitole se zabývám srovnáním. Zaměřila jsem se na body, v nichž se filmy mezi sebou nejvíce liší a jež ovlivnily jejich konečnou podobu. Podle toho jsem kapitolu rozdělila do pěti podkapitol – Žánr, Námět, Herecké obsazení, Vizuální stránka a Hudba a zvuk. V podkapitole Žánr se zabývám dramatem a bojovým filmem. Bojový film, jako typický asijský filmový žánr, rozebírám více do hloubky a věnuji se i jeho historii. V podkapitole Námět se zabývám adaptací novely *Ženy a konkubíny* a zpracováním čínské historie ve filmu *Hrdina*. Podkapitolu Herecké obsazení věnuji Gong Li a její roli v dřívější tvorbě Zhang Yimoua a hvězdnému obsazení filmu *Hrdina*. V podkapitole s názvem Vizuální stránka srovnávám symbolistické používání barev ve filmu *Vyvěste červené lampiony* s estetickým použitím barev ve filmu *Hrdina*. Dále srovnávám kameru a střih obou filmů. V poslední podkapitole se věnuji práci se zvukem a hudbě, která v obou filmech zazní.

Při práci jsem, vedle obou filmů, čerpala zejména z čínských a anglických zdrojů. Mými hlavními zdroji byly dvě taiwanské publikace *Svět filmů Zhang Yimoua* (*Zhāng Yimóu de Diànyǐng shìjiè*, 张艺谋的电影世界) od Chen Moa a stejnojmenná kniha *Svět filmů Zhang Yimoua* od Li Erweie. Obě knihy jsou přehledně rozděleny do kapitol podle jednotlivých filmů. První nabízí rozbor každého filmu, druhá informace a interview se Zhang Yimouem ke každému z filmů. Dále jsem čerpala z anglické publikace *Rozhovory s Zhang Yimouem* (*Zhang Yimou: Interviews*) od Frances Gatewardové. Nevýhodou této knihy je, že byla vydána v roce 2001, pokrývá tedy jen dřívější část Zhang Yimouovy tvorby. Mnoho informací jsem našla i v čínském dokumentárním filmu *Zrození hrdiny* (*Yingxiong: Cause – The Birth of Hero; Yuánqǐ: yīngxióng dàshēng guòchéng*, 缘起:《英雄》诞生过程). Film nabízí náhled do natáčení stejně tak jako rozhovory s tvůrci a herci.

Pro lepší orientaci ve světě asijské kinematografie mi sloužily publikace *Čínský film* (*Chinese-language Film*), *Kinematografie, prostor a polylokalita v globalizované Číně*

(*Cinema, Space, and Polylocality in a Globalizing China*), *Úvod do historie filmu (Film history: An introduction)* a další.

Vedle knižních zdrojů jsem čerpala i z periodik. Používala jsem především deníky *The New York Times* a *The Guardian*. Zvolila jsem je, protože oba poskytují přehledný a snadno přístupný on-line archiv. V obou jsem našla velké množství kvalitních článků k danému tématu od renomovaných autorů.

S česky psanými materiály jsem pracovala minimálně. Důvodem je nedostatečné pokrytí zvoleného tématu v českých knihách a časopisech. I když na Univerzitě Palackého již vznikly dvě práce na téma Zhang Yimou – *Pátá generace v historii čínského filmu (Chen Kaige a Zhang Yimou)* a *Film Zhang Yimoua Žít ako adaptácia rovnomenného románu od čínského současného spisovatele Yu Huaa*. Ani jedna z nich se nezabývá tvorbou Zhang Yimoua po roce 2000, do které spadá film *Hrdina*. Co se týká filmu *Vyvěste červené lampiony*, je v obou pracích zmíněn jen velmi okrajově. Obě práce mi tak posloužily pouze k lepšímu obeznámení s daným tématem.

Na serveru Česko-Slovenská filmová databáze jsem ověřovala, zda se filmy, uvedené v mé práci, objevily v české distribuci. U filmů, distribuovaných v České republice, uvádím české názvy podle této databáze.

Cílem mé práce *Srovnání současné a dřívější tvorby Zhang Yimoua se zaměřením na filmy Vyvěste červené lampiony a Hrdina* je nejen zachytit vývoj v tvorbě Zhang Yimoua, ale i poskytnout co nejvíc informací k tomuto tématu, které zatím v češtině nebylo zpracováno.

1. Stručný obsah filmů

1.2 Vyvěste červené lampiony

Rok: 1991

Délka: 125 min

Obsazení: Songlian (*Sònglián*, 颂莲) – Gong Li (*Gōng Lì*, 巩俐)

Meishan (*Méishān*, 梅珊) – He Saifei (*Hé Sàifēi*, 何赛飞)

Zhuoyun (*Zhuóyún*, 卓云) – Cao Cuifen (*Cáo Cuīfēn*, 曹翠芬)

Yaner (*Yàner*, 雁儿) – Kong Lin (*Kǒng Lín*, 孔琳)

první manželka (*dàtài*, 太太) – Jin Shuyuan (*Jīn Shūyuán*, 金淑媛)

pan Chen (*Chén guǎnjiā*, 陈管家) – Ma Jingwu (*Mǎ Jīngwǔ*, 马精武)

Příběh se odehrává ve dvacátých letech 20. století v Číně. Hlavní hrdinkou je devatenáctiletá dívka Songlian. Protože její otec zemře a rodina nemá peníze, Songlian musí ukončit studium na univerzitě. Na radu své nevlastní matky se provdá. Stane se čtvrtou ženou¹ pana Chena. Na začátku filmu přichází Songlian do rezidence rodiny Chen. Děj filmu se poté odehrává pouze na tomto místě. Songlian je stejně jako ostatním ženám přidělen v této rezidenci vlastní dům se dvorkem a osobní komorná.

V rodině Chen udržují zvláštní zvyk. Každý večer se všechny ženy dostaví ke vchodům u svých domů a čekají na rozhodnutí manžela, se kterou z nich stráví noc. U vchodu zvolené ženy je poté postaven velký červený lampion a také v celém jejím domě se na noc rozsvítí desítky rudých lampionů. Když se v některém z domů rozsvítí lampiony, neznamená to jenom, že pan Chen stráví s dotyčnou ženou noc. Žena navíc získá mnoho privilegií nad ostatními ženami, jako je masáž nohou nebo možnost rozhodovat o tom, co se bude další den vařit.

Songlian se postupně seznamuje s ostatními ženami i s chodem věcí v domácnosti Chen. Mezi ženami a nejen mezi nimi se postupně rozvíjí souboj o přízeň pana Chena.

---

¹ V Číně až do založení Čínské lidové republiky byla mezi bohatšími vrstvami běžná praxe, že muž měl manželku a konkubínu, popřípadě konkubíny. Status konkubíny byl sociálně nižší než manželky. Songlian v tomto filmu je čtvrtou ženou, tedy třetí konkubínou.

První žena je o mnoho let starší než Songlian a do boje o manžela ani do děje samotného příliš nezasahuje. Druhá žena Zhuoyun se záhy se Songlian spřátelí. Má pro Songlian vždy pochopení a vlídné slovo. Pomáhá jí zvyknout si na nový život. Třetí žena Meishan je bývalá operní zpěvačka. Je nejen neobyčejně krásná, ale také velmi extravagantní. Extravagantní je jak její oblečení, tak její vystupování. Od začátku se k Songlian chová nepřátelsky a snaží se všemi dostupnými prostředky získat manžela na svou stranu.

Jednou večer pozve Meishan Songlian, aby si s ní a jejími přáteli zahrála mahjong. Během večera Songlian pozná, že Meishan a rodinný lékař Gao spolu mají vztah. Nikomu však nic neprozradí.

Songlian si s sebou přinesla flétnu, která jí zůstala jako vzpomínka na mrtvého otce. Jednoho dne zjistí, že flétna, kterou měla ukrytou ve svém zavazadle, zmizela. Z krádeže obviní svou komornou Yaner a jde ji hledat do jejího příbytku. Jaké je však její překvapení, když vstoupí do Yaneřiny komůrky a uvidí tam několik rozsvícených červených lampionů. Ještě větší překvapení však je, že mezi Yaneřinými věcmi nenajde svou flétnu ale woodoo panenku se svým jménem. Songlian se rozzuří a začne Yaner bít. Poté si však vše rozmyslí a slíbí jí, že když jí řekne, kdo napsal na panenku její jméno (Yaner je jen služebná, neumí číst ani psát), nikomu o lampionech ani panence neřekne. Yaner se zdráhá, ale nakonec prozradí, že ten, kdo na panenku napsal Songlianino jméno, je Zhuoyun. Songlian je touto skutečností šokována.

Další den ji Zhuoyun požádá, aby jí ostříhala vlasy. Songlian Zhuoyun záměrně stříhne do ucha. Po tomto incidentu za ní přijde Meishan a když vidí, co se přihodilo, vypráví jí, jak jí během jejího těhotenství Zhuoyun přidala do jídla jed, po kterém měla potratit. Naštěstí se tak nakonec nestalo. Songlian tak pochopí, že jejím nepřítelem není Meishan, ale Zhuoyun.

Aby si Songlian po nepříjemné záležitosti s uchem naklonila pana Chena zpět na svou stranu, rozhodne se předstírat těhotenství. Její lež je však záhy odhalena komornou Yaner, když jde vyprat Songlianino prádlo a uvidí na něm krev. Yaner o tom informuje Zhuoyun. Zhuoyun zařídí, aby Songlian prohlédl lékař, a potvrdí se, že těhotenství jen předstírala. Za trest přikáže pan Chen zhasnout všechny lampiony v Songlianině domě

a nechá je zahalit do černé látky. Songlian upadne v nemilost. Chce se pomstít Yaner, a tak prozradí její tajemství o tajně schovaných lampionech. Protože lampiony mohou používat pouze ženy pana Chena, žádá Songlian potrestání Yaner. Yaner musí stát venku v zimě na hanbě a dívat se, jak jsou její lampiony spáleny. Yaner však během toho prochladne a onemocní. Protože je její nemoc vážná, je odvezena do nemocnice, kde později zemře.

Když se to Songlian dozví, je zdrcena. Je zrovna den jejích dvacátých narozenin, tak si nechá přinést víno, a ze žalu se opije. V opilosti nechtěně prozradí Zhuoyun, že Meishan a doktor Gao spolu mají poměr. Zhuoyun toho využije a přistihne je v hotelu. Meishan je na příkaz pana Chena odvedena do malého pokojíku na střeše rezidence rodiny Chen a je v něm zavražděna. Songlian to vše potají sleduje. Když uvidí mrtvé tělo Meishan, přijde z toho o rozum. Už nedokáže normálně komunikovat s lidmi.

Večer jde Songlian do domu Meishan. Rozsvítí v něm všechny její lampiony a pustí si gramofonovou desku se záznamem z jejího vystoupení. Dům Meishan je díky lampionům celý ozářen a z domu vychází zpěv mrtvé Meishan. Všichni v domě se bojí, že to je duch Meishan, který se vrátil, aby se pomstil.

Poslední scéna filmu se odehrává další léto, když do domu přijde nová, v pořadí již pátá žena. Během přípravy na svatební noc, zahlédne pátá žena podivínskou postavu, jak se prochází po domě. Zeptá se, kdo to je a dostane od služebné odpověď, že se jedná o bývalou čtvrtou ženu, která zešílela. Během závěrečných titulků vidíme Songlian, jak se bez cíle přechází stále dokola po dvoře svého domu.

1.2 Hrdina

Rok: 2002

Délka: 99 min, prodloužená verze 107 min

Obsazení: Wuming (*Wú míng*, 无名) – Jet Li (*Lǐ Liánjié*, 李连杰)

král státu Qin (*Qín Wáng*, 秦王) – Chen Daoming (*Chén Dàomíng*, 陈道明)

Canjian (*Cánjiàn*, 残剑) – Tony Leung (*Liáng Cháowěi*, 梁朝伟)

Feixue (*Fēixuě*, 飞雪) – Maggie Cheung (*Zhāng Mànyù*, 张曼玉)

Changkong (*Chángkōng*, 长空) – Donnie Yen (*Zhēn Zǐdān*, 甄子丹)

Ruyue (*Rúyuè*, 如月) – Zhang Ziyi (*Zhāng Zīyí*, 章子怡)

Film *Hrdina* má složitější dějovou linii. Hlavní příběh se odehrává v paláci, při audienci Wuminga, správce jedné oblasti státu Qin, u krále. Mimo to jsou ve filmu tři retrospektivy. V první nám Wuming popisuje události, které jej přivedly ke králi. Druhá retrospektiva se týká stejných událostí, je ale vyprávěna králem. Líčí nám, jak se vše podle něj událo. Třetí retrospektiva nám ukazuje tyto události, jak se staly ve skutečnosti. Kromě toho je do třetí retrospektivy vložena ještě jedna retrospektiva, ve které Canjian popisuje Wumingovi svůj pokus o zabití krále před třemi lety.

Děj filmu se odehrává asi před dvěma tisíci lety, za období válčících států. Čína tehdy byla rozdělena na sedm království. Qin, Zhao, Han, Wei, Yan, Chu a Qi. Království mezi sebou válčila a obyvatelstvo trpělo. Král státu Qin se rozhodl boje ukončit, chtěl sjednotit Čínu a stát se jejím prvním císařem. Už několikrát bylo ukládáno vrahy z jiných království o jeho život, proto vydal nařízení, že se k němu nikdo cizí nesmí přiblížit blíže než na sto kroků.

Wuming přijíždí do paláce krále státu Qin, aby mu oznámil, že zabil Changkonga, Canjiana a Feixue, tři obávané bojovníky ze státu Zhao, kteří se před lety neúspěšně pokusili krále zabit. Jako důkaz donese jejich zbraně. Král státu Qin přijímá Wuminga a za tuto velkou službu mu dovoluje sednout si deset kroků od něj. Žádá ho, aby mu podrobně vypověděl, jak se mu podařilo zabít tyto tři silné bojovníky.

Wuming vypráví, že nejprve zabil Changkonga v šachové herně a poté odjel do státu Zhao, kde se v kaligrafické škole ukrývali Canjian a Feixue. Canjian a Feixue bývali milenci, kteří se před třemi lety dostali do králova paláce a pokusili se jej zabít. Teď však spolu nemluví, protože Feixue se zamilovala do Changkonga. Wuming požádal Canjiana, aby mu kaligraficky vypracoval znak meč. Tím, jak sledoval tahy jeho štětce, odhalil jeho šermířskou techniku. Mezitím qinská armáda napadla město a také kaligrafickou školu. Feixue s Wumingovou pomocí ji však ochránili. Večer Wuming odhalil, jaký je pravý důvod jeho příjezdu do jejich školy. Prozradí, že zabil Changkonga a teď se chce utkat s nimi. Při té příležitosti také připomenul Canjianovi, že Changkong a Feixue bývali milenci. Canjian žárlil, a tak před Feixuennými očima svedl svou učednici Ruyue. Feixue proto oba sama zabila. Další den, když se měla utkat s Wumingem v táboře qinské armády, však byla natolik rozrušena z událostí minulé noci, že ji Wuming lehce porazil.

Král vyslechne Wumingův příběh, ale nevěří mu. Nevěří, že by se dobří bojovníci jako Canjian a Feixue dali takto ovlivnit svými emocemi. Podle krále se vše událo takto: Changkong i Feixue se nechali Wumingem dobrovolně zabít, a tím mu umožnili audienci u krále. Canjian se poté zabil ze žalu nad ztrátou své milované družky.

Wuming se přiznává, že původně pochází ze státu Zhao. Když byl ještě dítě, byla jeho rodina vyvražděna qinskou armádou a on byl odvezen do království Qin na převýchovu. Když se před deseti lety dozvěděl o svém původu, začal tvrdě trénovat, aby mohl zabít krále země Qin a pomstít tak svou rodinu. Wuming však tvrdí, že se král mýlí v tom, jak se věci udály.

Ve skutečnosti to bylo takto: Wuming nezabil ani Changkonga ani Feixue, ti byli pouze zraněni a svou smrt předstírali. Canjian se ale rozhodl že Wumingovi se zabitím krále nepomůže. Snažil se přesvědčit Wuminga, že král nesmí být zabit a proto ho ani on sám před třemi lety, když měl možnost, nezabil. Aby Wuming porozuměl, Canjian mu napsal mečem do písku dva znaky – svět (*tiānxià*, 天下). Tyto dva znaky vyjadřují to, co Canjianovi nejvíce leží na srdci. Canjian pochopil, že utrpení jednoho je nic proti utrpení mnoha. Proto si myslí, že by se stát Zhao měl připojit k Qinské říši a lidem se bude žít lépe.

Král je překvapen, že jeden z jeho nejobávanějších nepřátel mu vlastně tak dobře rozumí. Je smířen se svou smrtí a dokonce dá Wumingovi svůj vlastní meč, aby ho mohl zabít. Král si před svou smrtí prohlíží Canjianovu kaligrafii znaku meč, přitom si uvědomí, že nejvyšší umění, jakého může bojovník dosáhnout je rozhodnout se nezabíjet a žít v míru se světem. Královo poznání přesvědčí Wuminga, aby krále nezabil. Wuming opouští neozbrojen palác. Král státu Qin musí, i když nechce, vydat rozkaz k jeho zabití, protože to nařizuje zákon. Králova armáda vystřelí na Wuminga stovky šípů a Wuming zemře. Wuming je zabit za to, že chtěl zabít krále, ale je na králův rozkaz pohřben jako hrdina.

Feixue obviní Canjiana z toho, že Wumingova mise nebyla úspěšná a vyzve ho na souboj, ve kterém jej zabije. V zápětí však toho začne litovat a spáchá sebevraždu.

V posledním záběru vidíme Velkou čínskou zeď, před kterou běží text, který připomíná činy Prvního císaře.

V kinech běžel film v délce 99 minut. Na DVD vyšla kromě 99 minutové verze také prodloužená 107 minutová verze, takzvaný režisérský střih. Rozdíly v ději jsou minimální. Jedná se hlavně o prodloužení některých bojových scén.

2. Srovnání

2.1 Žánr – drama vs. bojový film

Film *Vyvěste červené lampiony* podle internetových filmových databází a distribučních společností spadá do žánru drama. Jako dramata jsou většinou zpracovávána závažnější společenská témata. V *Critical Dictionary of Film and Television Theory* je drama charakterizováno takto:

„Drama“ je poněkud neurčitý, ačkoliv užitečný, termín s velkým množstvím významů a použití. Původní řecký význam je „dělat“, avšak v současné angličtině většinou označuje ztvárnění fiktivního příběhu. V tomto významu drama může být chápáno jako inscenování smyšlených událostí pro publikum. Přesněji řečeno, drama je druh umění, který se skládá z mnoha prvků jako je příběh, postavy, výprava, herecké výkony, efekty, kostýmy, dialogy a tak dále...

Pokud se mluví o filmu jako o dramatu, většinou tento termín spadá pod teorii žánru, autorství nebo naratologii. Jelikož všechny filmy jsou formou dramatu, filmoví teoretici často dávají přednost užití přesnějších termínů pro označení filmových žánrů.“ (Simpson , 145, 146)

Jak je z předchozí definice patrné, drama jako filmový žánr je velice široký pojem. Pokud bychom chtěli film *Vyvěste červené lampiony* blíže specifikovat, mohli bychom jej označit jako společensko-psychologické drama.

Film má dvě roviny, v první – společenské, se Zhang Yimou divákům snaží přiblížit postavení žen v čínské společnosti na počátku minulého století. Dotýká se témat jako mnohoženství a lidská práva. Ženy jsou pro Zhang Yimou v tomto filmu nejdůležitější. Mužské postavy, i když jsou pro děj filmu důležité, jsou zasunuty do pozadí. Zhang Yimou věnuje mužským postavám jen málo prostoru, pouze tolik, kolik je potřeba k tomu, aby se děj mohl posunout dále.

„Na tiskové konferenci k předávání cen Akademie za rok 1992 Zhang Yimou popsal *Vyvěste červené lampiony* takto: „Je to příběh několika žen a jejich

tragédie. Nesejde na tom, jestli jsou dobré nebo špatné, zaslouží si soucit. Kéž by jejich životy nebyly postiženy tolika tragédiemi.““ (Gateward, 38)

Druhou rovinou je rovina psychologická. Charaktery postav a mezilidské vztahy jsou propracovány do hloubky. Je patrné, že ženské postavy v průběhu filmu procházejí vývojem. Nejlépe je tento vývoj patrný u hlavní hrdinky Songlian, která přichází do rodiny Chen ještě plná ideálů, které postupně v kontaktu s realitou ztrácí. Z pasivity přechází do útoku, začíná se mstít svým nepřítelům (poraněné ucho) a spřádat své vlastní intriky (předstírané těhotenství). Podle Zhang Yimoua je tato rovina příběhu nejdůležitější.

„Myslím, že natočit příběh z té doby není žádný velký problém, protože je možné na něj nahlížet jako na nádobu nebo oděv. Jestli na sobě někdo má oblečení ze 30. let nebo dnešní, jeho osobnost se tím nezmění. Nejdůležitější je, jak člověka zobrazíme, jak vyjádříme lidské emoce.““ (Li, 74)

Takto propracovaná psychologie postav je jeden z prvků, který odlišuje film *Vyvěste červené lampiony* od filmu *Hrdina*. Nemůžeme říct, že by v *Hrdinovi* emoce u postav naprosto chyběly, spíše jim Zhang Yimou nevěnuje takovou pozornost. V *Hrdinovi* se více než na vývoj postav soustředí na vizuální stránku a na souboje. Představitelka Feixue, herečka Maggie Cheung toto kritizuje. Podle jejího názoru „byl režisér až přespříliš zaujatý důkladným vypracováním kulis, takže občas nevěnoval dost pozornosti postavám. „Když jsem si přečetla scénář, přišel mi dojemný, i když trochu málo dramatický. Když jsem ale zhlédla film, nebyla jsem dojata vůbec. Při čtení scénáře jsem u určitých pasáží plakala, to vše se však na plátně ztratilo.““ (Macnab)

Drama je typický žánr pro ranou tvorbu Zhang Yimoua. Vedle filmu *Vyvěste červené lampiony* jsou to filmy *Rudé pole* a *Ju Dou*. Drama se vyskytuje i v jeho pozdější tvorbě, ale v pozdějších filmech si můžeme všimnout i jistého komediálního prvku zasazeného do těchto vážných filmů, jak je tomu například ve filmu *Žít*. Ve filmech *Cesta domů*, *Překonat sám tisíce mil* (*Qiānlǐ zǒudān qí*, 千里走单骑) a *Láska hlohového stromu* se Zhang Yimou přesouvá od dramatu spíše k melodramatu.

Film *Hrdina* je typickým příkladem historického bojového velkofilmu, proto se také v tolika ohledech liší od Zhang Yimouova staršího filmu *Vyvěste červené lampiony*. Protože tento žánr – na rozdíl od dramatu, které se vyskytuje stejnou měrou v asijské i západní kinematografii – je jedním z typických žánrů pro asijskou kinematografii, chtěla bych mu v této kapitole věnovat více prostoru.

V čínštině se tento žánr označuje jako *wuxia* (*wǔxiá*, 武侠). *Wuxia* může být označení jak pro bojový film, tak i pro bojovou literaturu. Když mluvíme o filmu, můžeme se v čínštině setkat i s termínem *wuxia pian* (*wǔxiápiān*, 武侠片), přičemž *pian* znamená film. Tento termín odpovídá anglickému výrazu *sword plays*. V této práci budu užívat českého termínu bojový film.

Bojový film má původ v tzv. bojové literatuře. Jsou to příběhy odehrávající se ve staré Číně, jejichž hrdinové ovládají bojová umění a šerm. V příbězích je hlavním poselstvím boj dobra proti zlu, kdy hlavní hrdina nebo hrdinové statečně bojují proti bezpráví nebo kvůli pomstě. V bojových románech nejsou žádnou výjimkou ani ženy bojovnice.

Díky velké popularitě bojových románů vznikl záhy s rozvojem filmu i nový filmový žánr – bojový film, který vychází z literární tradice. Hlavním rysem těchto filmů jsou souboje, zejména šermířské, hojně užívání triků a akrobacie. To vše je dokresleno hudbou a zvukovými efekty. Akrobacie je vedle bojových umění jedním z nejvýznamnějších rysů bojových filmů. Filmaři často užívají trampolín nebo lanek, na které zavěšují herce, aby tak dosáhli kýženého efektu a vzbudili v divácích dojem, že hrdinové jejich filmů mají schopnost létat.

První bojové filmy vznikly už ve 20. letech 20. století ve filmových studiích v Shanghaii. Tehdy se ještě jednalo o němé filmy. Produkce shanghaiských bojových filmů však na počátku 30. let, kvůli politické situaci v Číně, ustala. Ačkoliv nejstarší bojové filmy pocházejí z Číny, jsou dnes nejvíc spojovány s hongkongskou kinematografií. Zlatý věk bojových filmů nastal v Hongkongu na konci 50. a v 60. letech. V 50. letech to byly hlavně filmy v kantonštině, v 60. letech však byly vytlačeny produkcí bojových filmů ve standardní čínštině. Díky tomu se začaly těšit

velké popularitě i mimo Hongkong. Hongkongské produkci bojových filmů ve standardní čínštině kralovalo až do konce 60. let Shaw Brothers Studio, které produkovalo až 50 bojových filmů ročně. Mezi nejznámější režiséry bojových filmů patří Chang Cheh (*Zhāng Chè*, 张彻), který natočil filmy *Jednoruký bojovník* (*The One-Armed Swordsman*, *Dú bì dāo*, 独臂刀) a *Zlatá vlaštovka* (*The Golden Swallow*, *Jīn yànzi*, 金燕子) nebo King Hu (*Hú Jīnquán*, 胡金铨), který natočil filmy *Opilý bojovník* (*Come Drink with Me*, *Dàzuì xiá*, 大醉侠), *Hostinec u Draka* (*Dragon Inn*, *Lóng mén kè zhàn*, 龙门客栈) a jiné. King Hu přesídlil na konci 60. let z Hongkongu na Taiwan, kde natočil klasické dílo tohoto žánru, snímek *Hrdinka* (*A Touch of Zen*, *Xiá nǚ*, 侠女), inspirované povídkou Pu Songlinga ze 17. století.

Od 70. let je hongkongská i taiwanská produkce bojových filmů zatlačována do pozadí a na její místo nastupují finančně méně náročné filmy kung fu (*gōngfupìàn*, 功夫片)¹. Ačkoliv se bojové filmy stále točí a jsou oblíbené, jejich popularita už nikdy nedosáhne té, již se těšily v 60. letech. (Cook, 872-873) (Lu, 52-55) (Thompson, 654)

Nejen o obnovu tohoto žánru, ale i o jeho objevení pro západní publikum se v roce 2000 postaral taiwanský režisér Ang Lee (*Lǐ Ān*, 李安), když natočil svůj čtyřmi Oscary ověřený snímek *Tygr a drak* (*Wòhǔ cánglóng*, 卧虎藏龙). *Tygr a drak* byl celosvětový úspěch. Jen dva roky po něm přichází na plátna kin snímek Zhang Yimoua – *Hrdina*.

Zhang Yimou za svou dosavadní kariéru vystřídal několik filmových žánrů, *Hrdina* je však jeho první bojový velkofilm. Protože se jedná o bojový film, je více než třetina filmu věnována soubojům. V tomto filmu se jedná v první řadě o souboje šermířské. Zhang Yimou chtěl *Hrdinu* odlišit od ostatních bojových filmů, proto do filmu nezahrnul skupinové bitky. Jeho záměrem bylo, aby vynikla krása boje, proto souboje, které v *Hrdinovi* probíhají, jsou jen mezi dvěma šermíři. Během filmu máme možnost zhlédnout tři hlavní souboje a mnoho soubojů kratších. První z těchto hlavních soubojů se odehrává mezi Wumingem a Changkongem, druhý mezi Feixue a Ruyue a třetí

---

¹ kung fu – označení pro čínská bojová umění

mezi Wumingem a Canjianem. Každý z těchto soubojů trvá skoro pět minut a je propracovaný do nejmenších detailů.

Jelikož Zhang Yimou neměl žádné zkušenosti s natáčením bojových filmů, pozval si na pomoc s bojovými scénami svého dlouholetého přítele, režiséra Ching Siu-tunga (*Chéng Xiǎodōng*, 程小东)¹. Ching Sui-tung se na *Hrdinovi* podílel jako choreograf bojových scén. Ve filmu pracoval i s herci, kteří se normálně bojovým filmům nevěnují. Myslí si proto, že souboje, které ve filmu vidíme, nepatří mezi nejlepší, ale rozhodně patří mezi nejkrásnější, jaké kdy vytvořil. Tím naráží na propracovanou vizuální stránku *Hrdiny*. (Lu)

„Někteří lidé se domnívají, že ve filmu *Hrdina* můžete uvidět skladbu, kompozici a záběry podobné jako ve filmech *Ran* (亂) od Akiry Kurosawy, *Na východě d'ábel, na západě jed* (*Dōng xié xī dú*, 东邪西毒) od Wong Kar-waie, *Císař a vrah* (*Jīng Kē cì Qín wáng*, 荆轲刺秦王) od Chen Kaige, *Tygr a drak* od Ang Lee a dokonce *Matrix* bratrů Wachowských nebo *Pearl Harbor* od Michaela Baye.“(Chen, 253)

Hrdina však nejčastěji bývá srovnáván s filmem *Tygr a drak*. Je to dáno krátkým časovým obdobím, které dělí vznik těchto dvou filmů a také komerčním úspěchem, kterého *Tygr a drak* dosáhl. Zhang Yimou bývá často obviňován, že se právě kvůli senzaci, kterou *Tygr a drak* způsobil, rozhodl natočit svůj nový snímek ve stejném stylu. Zhang Yimou však všechny tyto spekulace odmítá a své rozhodnutí natočit svůj další snímek jako bojový film zdůvodňuje takto:

„Už od mládí jsem velkým fanouškem bojové literatury. Můj první bojový román, který jsem si přečetl, se jmenoval *Král Orlí dráp*. Bylo mi tehdy sedmnáct. Bylo to za kulturní revoluce a ta kniha byla napsána v tradičních znacích, proto jsem se je právě od té doby začal učit. Od té doby jsem pořád chtěl natočit bojový film.

---

¹ Ching Sui-tung – hongkongský režisér, mezi jeho nejznámější filmy patří *Krásný duch* (*A Chinese Ghost Story*, *Qiàn nǚ yōuhún*, 倩女幽魂) a *Swordsman 2* (*Xiào'àojiānghú zhī dōngfāng bù bài*, 笑傲江湖之东方不败)

Jaký je současný stav čínské kinematografie? Z filmů, které vyvážíme do zahraničí, jsou divácky nejvíce navštěvované právě bojové filmy. V zámoří je nyní za největší hvězdu bojových filmů považován Jet Li. Opravdu se vypracoval, je to akční megastar. Předtím to býval Bruce Lee. Ve skutečnosti se tím ale nemusíme trápit. Nemusíme se rozzlobit, když o tom uslyšíme. Jde o jakýsi společenský fenomén, dobový postoj. Jsme rozvojovou zemí a rozvinuté země jistě přijímají to, o čem mají zájem. Věřím, že většina diváků má zájem o akční filmy a filmy kung fu. Pokud mluvíme o naší tradiční kultuře, je jenom málo cizinců, kteří by ji znali, proto ani většina cizinců nemá zájem ji vidět v kině. Rozčilovat se nad tím k ničemu nevede.

Hrdinu jsem natočil, protože mám moc rád bojové filmy, při výrobě takového filmu mohu popustit uzdu své představivosti. Navíc tento filmový žánr může pomoci čínskému filmu dostat se do světové distribuce a tím zvýšit počet lidí, kteří jej budou moci zhlédnout. Je jasné, že když pro film získáte tolik mladých a známých herců, budete z toho samozřejmě chtít udělat velkofilm. Když natočím takovýto film, tak ho poté v Americe mohu promítat ve dvou tisících kinech namísto dvou. V Evropě to bude pět tisíc namísto padesáti. Takováto čísla mluví za vše.“ (Li, 437, 438)

V rozhovoru pro *The New York Times* Zhang Yimou uvedl, že „když byl v roce 2000 uveden *Tygr a drak* do kin, málem upustil od záměru natočit *Hrdinu*, pro kterého měl již napsaný scénář, protože se obával nařčení, že se chce přiživit na úspěchu Ang Leeho. Nakonec však od svého záměru neupustil a zjistil, že komerční úspěch, kterého *Tygr a drak* dosáhl, pomohl jemu samému při získávání peněz na produkci *Hrdiny*.“ (Smith)

I když byl *Hrdina* prvním bojovým filmem, který Zhang Yimou natočil, je zřejmé, že si tento filmový žánr oblíbil, protože pro svůj následující film *Klan létajících dyk* zvolil žánr stejný. Tyto dva filmy však zatím zůstávají jedinými dvěma bojovými filmy v jeho filmografii. I když i nadále u svého dalšího filmu *Kletba zlatého květu* setrval u tématu z dávné čínské historie, což má tento film společné se dvěma předcházejícími, bojová umění v něm již nenajdeme.

2.2 Námět

Film *Vyvěste červené lampiony* je adaptací novely *Ženy a konkubíny* (*Qīqiè chéngqún*, 妻妾成群) současného čínského spisovatele Su Tonga (*Sū Tóng*, 苏童)¹. Adaptace knih čínských autorů je typická pro tvorbu Zhang Yimoua. Mezi literární díla, která zfilmoval, patří *Červený gaoliang* (*Hóng gāoliáng*, 红高粱) a *Strýčku, vy jste samá sranda* (*Shīfu yuèlái yuè yōumò*, 师傅越来越幽默) od Mo Yana, *Qiu Ju se soudí* (*Qiū Jú dǎ guānsī*, 秋菊打官司) od Chen Yuanbina, *Žít* (*Huózhe*, 活着) od Yu Hua a další. Zhang Yimou o tom řekl: „Většina mých filmů, i když to neplatí u všech, vychází z literární předlohy. Považuji literaturu za zdroj mé tvořivosti a za zdroj mých budoucích filmařských počínů.“ (Gateward, 116) A jindy prohlásil, že „co se týká kultury, jsou spisovatelé velice přizpůsobiví. Mají specifický zájem o kinematografii a účastní se panelových diskuzí o filmech. Pokaždé, když dokončím film, uspořádám promítání, na které je přizván i spisovatel a publiku je dána možnost klást mu otázky. My, čínští režiséři, máme velmi dobré vztahy se současnými spisovateli. Jsou to mí přátelé a hodně mi pomáhají. Myslím, že na druhou stranu i oni někdy hledají inspiraci pro svá díla ve filmech. Navíc díky filmové adaptaci se jejich knihy stanou známými nejen v Číně, ale i na Taiwanu, v Hongkongu, Japonsku a na západě. To je pro spisovatele povzbuzující. Takže spisovatelé mají stejně velký zájem na tom, aby byly jejich knihy zfilmovány, jako režiséři mají zájem o získání práv k jejich knize.“ (Gateward, 23)

Zhang Yimou zdůvodňuje výběr knihy *Ženy a konkubíny* takto:

„Tuto novelu mi doporučil přítel. Předtím jsem Su Tonga vůbec neznal. *Ženy a konkubíny* je skvěle napsaná kniha. Teprve později jsem se dozvěděl, že když ji Su Tong napsal, nebylo mu ještě ani třicet let. V edici nankingského časopisu *Zong shan* byl označen jako velký příslib pro budoucnost čínské literatury.

Su Tongův styl psaní je přímý. Na novele *Ženy a konkubíny* mě nejvíce upoutalo, že pojímá „starou věc novým způsobem“. To bylo první, co mě

---

¹ Su Tong, vlastním jménem Tong Zhonggui (*Tóng Zhōngguì*, 童忠贵), se narodil v roce 1963 v Číně ve městě Suzhou. Napsal 6 románů a přibližně 120 povídek. Vedle novely *Ženy a konkubíny* patří mezi jeho nejznámější díla romány *Rýže* (*Mǐ*, 米) a *Můj císařský život* (*Wǒ de dìwáng shēngyá*, 我的帝王生涯). V roce 2009 získal cenu Man Asia Literary Prize. V roce 2011 byl nominován na cenu Man Booker International Prize. (Gekoski)

napadlo, když jsem ji četl. Je tomu pár let, co v Číně vycházelo mnoho děl o životě ve velkých tradičních rodinách. Mnoho románů, divadelních her, filmů, které zobrazovaly tragickou stránku života tradičních čínských rodin, dosáhlo velkého úspěchu. Su Tong však toto tradiční téma pojal ze současného pohledu. Jeho dílo se nepodobá běžné literatuře Májového hnutí, která popisuje, jak dobrý člověk klesl na dno, jak poblázněná duše došla probuzení. Literatura Májového hnutí si pro popis tradičních rodin a staré společnosti vytvořila určitý stereotyp. Velmi oceňuji, že postava Songlian není takto zpracována. Ze Su Tongova díla můžeme cítit podobnou atmosféru jako z Ba Jinovy (*Bā Jīn*, 巴金) *Rodiny* (*Jiā*, 家), *Jara* (*Chūn*, 春), *Podzimu* (*Qiū*, 秋), ale jeho hodnota spočívá v tom, že popisuje, jak se mezi lidmi rodí nepřátelství. Zachycuje bezdůvodné sebepoškozování a zraňování, lidé v něm ubližují sobě i druhým. Když si jeho text podrobně projdete, můžete v něm nalézt mnoho detailů a dialogů, které se svým zpracováním nevyrovnají dílům Májového hnutí, nejsou tak precizní. Su Tong se naprosto spoléhá na svou představivost, vychází z té doby, ale nejsou tam detaily dané doby, takže se text těžce analyzuje. Tato novela není *Rodina*, *Jaro*, *Podzim*, a není to ani *Obchod rodiny Lin* (*Línjiā pùzi*, 林家铺子). Nepodobá se ani dílům starších autorů, ve kterých je příběh vystavěn přísně realisticky. Su Tong z pohledu mladého člověka ukazuje mnoho naprosto nových věcí a to se mi na tomto díle opravdu líbí. V dílech starších autorů byste těžko našli takovýto pohled na věc, takovéto pocity. Film, který jsme natočili, je film pro mladé lidi, takže je naší povinností divákům poskytnout na to období jiný druh pohledu.“ (Li, 65-66)

Film *Vyvěste červené lampiony* není přesnou adaptací knihy *Ženy a konkubíny*. Zhang Yimou oproti knize provedl několik změn. Su Tong na tvorbě scénáře k filmu nespolupracoval, avšak všechny změny byly provedeny s jeho souhlasem. (Li) Nesporně největší z těchto změn, které Zhang Yimou provedl, jsou červené lampiony, které ve filmu vidíme, a s nimi spojený rituál. Červené lampiony se v knize vůbec neobjevují. Lampionový rituál, ukázaný ve filmu, nejen že není v knize, ale neexistuje ani ve skutečnosti. Zhang Yimou k tomu řekl: „Lampiony byl můj nápad, chtěl jsem dát konkrétní podobu útlaku žen v tomto domě.“ (Gateward, 40) Dále se ve filmu objevuje malý pokojík na střeše rezidence rodiny Chen. V tomto pokojíku je na konci

zabita Meishan. Podle několika narážek během filmu vyjde najevo, že v tomto pokojíku už v minulosti byly zabity dvě konkubíny, které se něčím provinily. V knize je tímto místem studna, do které jsou konkubíny shozeny.

Film *Vyvěste červené lampiony* je pro Zhang Yimoua filmem především o ženách, proto se snaží většinu mužských postav zasunout do pozadí. Proto například během celého filmu nezahlédneme ani jednou tvář pana Chena. Naproti tomu v knize Su Tong věnuje stejný prostor mužským i ženským postavám a nabízí nám celkem podrobný popis pana Chena.

Většina změn, které Zhang Yimou oproti knize provedl, jsou změny týkající se vizuální složky. Vlastní děj a charaktery postav se snažil zachovat co nejpřesněji.

Po uvedení filmu do kin se Su Tongově novele *Ženy a konkubíny* dostalo větší pozornosti. Ironií je, že ačkoliv v knize ani jednou nepadne zmínka o červených lampionech, vyšla novela v druhém vydání ve sbírce, která nesla název *Vyvěste červené lampiony*. Pod stejným názvem vyšla poté i v angličtině, viz Seznam literatury. V roce 2001 vznikl i stejnojmenný balet. Na jeho vzniku spolupracoval Zhang Yimou s Čínským národním baletem a sám jej i režíroval.

Naopak film *Hrdina*, který srovnávám s filmem *Vyvěste červené lampiony*, je jedním z filmů Zhang Yimoua, který nevychází z literární předlohy. Když se Zhang Yimou rozhodl, že natočí bojový film, původně zamýšlel, že zfilmuje některý z bojových románů. Žádná kniha se mu však pro zfilmování příliš nezamlouvala, proto se nakonec rozhodl, že tentokrát s literární předlohou pracovat nebude. *Hrdina* je inspirován čínskou historií a vypráví příběh o prvním čínském císaři, Qin Shi huangdi (*Qín Shǐ huángdì*, 秦始皇帝). Na scénáři pro tento film spolupracoval Zhang Yimou s Li Fengem (*Lǐ Féng*, 李馮), mladým čínským spisovatelem, mezi jehož díla patří například román *Konfucius*. Li Feng se podílel i na scénáři k Zhang Yimouovu druhému bojovému filmu *Klan létajících dyk*. (Li, 433)

První čínský císař, Qin Shi huangdi je skutečná historická postava. Na trůn usedl v roce 247 př. n. l., ve věku devíti let. S pomocí dvou ministrů, Lü Buweie a Li Si vedl stát Qin od jednoho vítězství k druhému. V období od roku 230 do roku 221 př. n. l.

dobyl státy Han, Zhao, Wei, Chu, Yan a Qi. Tím sjednotil Čínu a přijal titul První císař. Během své vlády provedl sjednocení měr, vah a měny. Nechal vybudovat silnice, kanály, nový palácový komplex a Velkou čínskou zeď. Pozdějšími historiky byl však označován za krutého vládce, pod jehož vládou trpěl jak prostý lid, který musel pracovat na monumentálních stavbách, tak i učenci a šlechta. První císař netoleroval kritiku své vlády. Poté, co Li Si upozornil, že učenci při sepisování kronik očeňují vládu Prvního císaře, nechal První císař všechny knihy, kromě knih o zemědělství, medicíně a vědeckých příruček, spálit. Učenci, kteří se vzbouřili, byli také potlačeni. Vypráví se, že 450 učenců bylo pohřbeno zaživa ve společném hrobě jako varování ostatním. Poté, co na Prvního císaře byly spáchány tři neúspěšné pokusy o atentát, se začal císař bát smrti a neúnavně pátral po elixíru nesmrtelnosti. Nechal také vybudovat monumentální mauzoleum a armádu s 6000 vojáky v životní velikosti vytvořených z hlíny. První císař zemřel v roce 210 př. n. l. během inspekční cesty. (Ebrey) (Liščák)

Zhang Yimou vybral pro svůj film téma z dávné čínské historie. Bývá však někdy kritizován za způsob zpracování tohoto tématu. Někteří lidé ve filmu vidí spojitost se současnou politickou situací v Číně. Obviňují Zhang Yimoua, že se svým pojetím chce zavděčit čínské vládě.

„Na *Klan létajících dyk* a na *Hrdinu* je v jistých kruzích nahlíženo jako na alegorii současné Číny. Druhý ze jmenovaných filmů byl dokonce některými lidmi interpretován jako pokus ospravedlnit novodobý čínský imperialismus. *Hrdina* zobrazuje krále státu Qin (první čínský císař, muž, který nechal postavit Velkou čínskou zeď) jako moudrého, pokorného a umírněného panovníka, schopného odpouštět. Pokud někdy někoho zabil, bylo to ve jménu pokroku.“ (Macnab)

„*Hrdina* nemá odvahu ukázat zločiny, kterých se Qin Shi huangdi dopustil ve jménu míru v podnebesí.“ řekl Tou Jiangming, novinář listu *the Sat-China Weekly*. „Historie, na kterou je tak častou poukazováno současnými filozofy, je Zhang Yimouem ignorována.“ (Kahn)

Zhang Yimou se však všem nařčením, že *Hrdina* má hlubší politické souvislosti, brání. Vždy zdůrazňuje, že nemá zájem točit politické filmy a nemá zájem o politiku. *Hrdina* je pro něj v první řadě bojový film.

Když mluvíme o námětu k filmu *Hrdina*, je nutné připomenout, že naprosto stejné téma zpracoval jen o pět let dříve ve svém filmu *Císař a vrah* Chen Kaige, který je společně s Zhang Yimouem předním představitelem Páté generace. Stejně jako *Hrdina*, byl i *Císař a vrah* v době svého uvedení do kin nejdražším filmem v čínské historii. Je proto trochu zarážející, že se Zhang Yimou během tak krátkého období rozhodl pro stejný námět. *Císař a vrah* se však v mnohém liší od *Hrdiny*. Nejedná se o bojový film. *Císař a vrah* je historický velkofilm. Rozdílná je i délka filmu. *Císař a vrah* je se svými třemi hodinami skoro dvakrát delší než *Hrdina*. Zajímavostí je, že Chen Kaige do jedné z hlavních rolí obsadil Gong Li, bývalou dvorní herečku Zhang Yimoua.

„Téma qínské vlády není v současnosti zakázané, zůstává však i nadále citlivé, zejména poté, co současník Zhang Yimoua Chen Kaige v roce 1998 použil pro svůj film *Císař a vrah* stejné téma jako je ve filmu *Hrdina*. Chen zobrazuje císaře jako shakespearovského tyrana, který svou brutalitou zakrývá vlastní chyby. V úvodní scéně vidíme qínské vojáky při vyvražďování rodiny. Císař se zbaví svého otce, aby tak zamaskoval, že je nelegálním potomkem. I když film prošel čínskou cenzurou, byl kritizován za to, že nepoukazuje na všechny činy, které má První císař na svědomí – sjednocení národa a stavbu Velké čínské zdi.“ (Kahn)

Hrdina a *Klan létajících dýk* jsou v Zhang Yimouově dosavadní tvorbě jediné dva filmy, které nebyly inspirovány literární předlohou. Nesporně to má spojitost s žánrem těchto dvou filmů, jelikož se jedná o jediné bojové filmy, které Zhang Yimou natočil. Nepracovat s literární předlohou přineslo Zhang Yimouovi mnohem větší volnost, kterou pravděpodobně u tohoto druhu filmu potřeboval.

2.3 Obsazení

Jedním z důležitých faktorů, které ovlivňují kvalitu a úspěch filmu, je herecké obsazení. Je úkolem režiséra, aby vybral herce, kteří se hodí pro danou roli. Režiséři se často snaží pro svůj film získat herce, kteří jsou nejen kvalitní, ale i populární u publika, tím si zajistí ještě větší návštěvnost svého filmu.

Pro ranou tvorbu Zhang Yimoua je typická spolupráce s herečkou Gong Li. Gong Li se objevila již v Zhang Yimouově režisérském debutu *Rudé pole* z roku 1987. Byl to i její herecký debut. Zhang Yimou ji objevil na Ústřední divadelní akademii v Pekingu, kde pořádal konkurz pro tento film. Filmu se dostalo mezinárodního uznání a kromě jiných ocenění získal i Zlatého medvěda na festivalu v Berlíně. Díky tomuto ocenění se do povědomí veřejnosti dostal nejen Zhang Yimou ale i Gong Li. Na úspěch *Rudého pole* navázali další spoluprací. Jejich vztah se přenesl z profesionální úrovně i do soukromého života. Gong Li se stala múzou Zhang Yimoua. Od *Rudého pole* se objevovala ve všech jeho filmech v hlavní roli. Zhang Yimou podřizoval výběr scénáře tomu, aby se hlavní role co nejvíce hodila pro Gong Li. To také silně ovlivnilo výběr témat pro jeho filmy. Proto většina starších snímků jsou příběhy silných žen, které odhodlaně bojují s nepřízní osudu. Volba takovýchto filmových témat způsobila, že Zhang Yimou byl v počátcích své kariéry považován za feministického režiséra. Později Zhang Yimou popsal spolupráci s Gong Li takto:

„Když jsem dříve pracoval s Gong Li, měl jsem pocit, že musím dělat vše v jejím zájmu. Cítil jsem se za ni zodpovědný a nikdy jsem ji nechtěl zklamat. Postavy, které ztvárnila v mých filmech, byly všechny ovlivněny její osobností. Nechtěl jsem, aby postavu, kterou má ztvárnit, do hloubky studovala. Raději jsem ji nechával, ať si ji zahraje po svém. Když měla problém s nějakou replikou, chtěl jsem po ní, aby ji zahrála tak, jako by hrála samu sebe.“
(Gateward, 124)

Herecký výkon, který Gong Li ve filmu *Vyvěste červené lampiony* podala, patří podle mého názoru mezi její nejlepší. Překonala ho snad jen rolí Qiu Ju ve filmu *Qiu Ju se soudí*. Zhang Yimou poskytl Gong Li ve filmu *Vyvěste červené lampiony* více prostoru, než měla ve filmech předchozích. V předchozích filmech se o hlavní roli

vždy dělila s hereckým partnerem. Zde však je ústřední postavou filmu pouze ona a o to více času jí může Zhang Yimou na plátně věnovat. Gong Li tento čas využila mistrně. Upoutá diváky již v první scéně filmu, kde hovoří s nevlastní matkou o svém budoucím životě, a když domluví, začnou jí téct z očí slzy. Tato scéna je natočená bez jediného stříhu a kamera během dialogu nepřetržitě zabírá obličej Gong Li. V průběhu filmu Gong Li velice dobře zachytila vývoj Songlian. I v částech bez dialogů dokáže pouhou mimikou obličej vyjádřit duševní stav, ve kterém se Songlian právě nachází. Za herecký výkon, který v tomto filmu předvedla, dostala cenu Sta květů.¹

I když byl film *Vyvěste červené lampiony* natočen v čínsko-taiwansko-hongkongské koprodukcí, ve filmu se objevili pouze čínští herci. Do dalších ženských rolí Zhang Yimou obsadil He Saifei, Cao Cuifen, Lin Kong a Jin Shuyuan. Ačkoliv jsou to jména západnímu publiku většinou neznámá, v Číně se jedná o populární herečky. Cao Cuifen a Jin Shuyuan zahájily svou kariéru ještě před Kulturní revolucí.

Herecký výkon, který tyto herečky na plátně podaly, rozhodně v ničem nezaostává za Gong Li. Vedle Gong Li nejvíce zaujme He Saifei v roli Meishan. Ve filmu můžeme obdivovat nejen lehkost a grácii, se kterou pronáší repliky, ale i její ukázkou Pekingské opery (*Jīngjù*, 京剧).² He Saifei je profesionální zpěvačka opery z regionu Yue (*Yuèjù*, 越剧), která se od Pekingské opery liší. Z toho důvodu pro svou roli Pekingskou operu speciálně studovala. Právě pro He Saifei znamenal tento film průlom v kariéře. Z jejich pozdějších snímků můžeme jmenovat třeba film *Touha a opatrnost* (*Sè, jiè*, 色, 戒), který se objevil i v české distribuci.

V mužských rolích se ve filmu objevili Ma Jingwu, Cui Zhigang, Xiao Chu a další. Jak už bylo řečeno v předešlé kapitole, film *Vyvěste červené lampiony* je filmem o ženách, proto mužští herci dostali v tomto filmu jen velmi omezený prostor.

Vyvěste červené lampiony byl v pořadí čtvrtým společným filmem Zhang Yimou a Gong Li. Poté spolu natočili ještě *Qiu Ju se soudí*, *Žít a Opiová válka*. Během natáčení

---

¹ cena Sta květů (*Dàzhòng bǎihuā jiǎng*, 大众百花奖) – filmová cena udělovaná čínskou filmovou asociací

² Pekingská opera (*Jīngjù*, 京剧) – jedna z forem tradičního čínského divadla založená na tanci, zpěvu. Důležitou roli v projevu herců hraje gestikulace a mimika.

filmu *Opiová válka* se však Zhang Yimou a Gong Li rozešli. Jejich rozchod v soukromém životě znamenal i ukončení profesionální spolupráce. *Opiová válka* se tak stala na víc než deset let jejich posledním společným filmem.

Přerušení spolupráce s Gong Li znamenalo velký zlom v Zhang Yimouově tvůrčí práci. Profesionální rozchod znamenal větší rozmanitost žánrů a témat jeho filmů. Zhang Yimou se vyrovnával se ztrátou své dvorní herečky různě. Například ve filmu *Nikdo nesmí chybět* pracoval s neherci, nebo ve filmu *Překonat sám tisíce mil* obsadil do hlavní role známého japonského herce Kena Takakuru (*Takakura Ken*, 高倉 健).

V *Hrdinovi* se rozhodl vsadit na známá jména, proto do filmu obsadil ne jednu superstar, ale hned čtyři! Díky vysokému rozpočtu, který měl k dispozici, a kvůli záměru distribuovat film i do amerických a evropských kin, volil Zhang Yimou herce populární nejen v Asii, ale i na západě. Tak se na plátně vedle sebe objevili Jet Li, Tony Leung, Maggie Cheung a Zhang Ziyi. Už jen jedno z těchto jmen by stačilo na přilákání diváků do kin.

Do titulní role obsadil Zhang Yimou Jet Liho, herce čínského původu, který se proslavil v hongkongských a později i amerických akčních filmech. Jet Li a Jackie Chan jsou v současnosti dvě největší hvězdy bojových filmů. Je však zřejmé, že by se Jackie Chan pro roli v *Hrdinovi* nehodil, to znamená, že větší hvězdu než je Jet Li si Zhang Yimou pro svůj film vybrat nemohl. Pro Zhang Yimoua nebylo snadné Jet Liho získat. Jet Li dlouho váhal, zda má roli Wuminga přijmout, důvody byly finanční i časové. Zhang Yimouovi se však nakonec podařilo jej přesvědčit. Roli v tom hrál i obdiv Jet Liho k Zhang Yimouově předešlé filmařské práci. Ještě před natáčením se Zhang Yimou a Jet Li několikrát sešli, aby prodiskutovali scénář. Jet Li měl ke scénáři mnoho připomínek a návrhů. Zhang Yimou ve většině případů jeho žádostem vyhověl a značně scénář pozměnil. Víval všechny Jet Liho návrhy, protože si dobře uvědomoval, že Jet Li strávil velkou část své kariéry v Hollywoodu, takže dobře zná západní publikum a ví, co mu nabídnout. (Li, 432)

Dále ve filmu můžeme vidět Tonyho Leunga a Maggie Cheung. Oba mají na svém kontě řadu úspěšných filmů a spoluprací s předními asijskými režiséry. Tito dva hongkongští herci byly prvními, o kterých měl Zhang Yimou jasno, že je chce do filmu

Hrdina. Zaujali jej ve snímku režiséra Wong Kar-waie (*Wáng Jiāwèi*, 王家卫) *Stvoření pro lásku* (*Huāyàng niánhuá*, 花样年华) z roku 2000, ve kterém si společně zahráli. Film o vztahu dvou lidí, kteří se kvůli nevěře svých protějšků do sebe zamilují, získal mezi jinými cenami i cenu v Cannes za nejlepší mužský herecký výkon pro Tonyho Leunga. Pro Tonyho Leunga i Maggie Cheung byl *Hrdina* první spoluprací s Zhang Yimouem, proto s radostí přijali jeho nabídku stejně tak jako fakt, že se znovu objeví na plátně jako herečtí partneři. (Li, 433)

V roli Ruyue se představila Zhang Ziyi, mladá čínská herečka, která je v současnosti považována za největší hvězdu čínského filmu. Za svou slávu vděčí i Zhang Yimouovi, který ji v roce 1999 obsadil do její první role ve snímku *Cesta domů*. Po dokončení tohoto snímku, který v mnohém připomínal Zhang Yimouovy dřívější filmy, začaly kolovat spekulace, jestli se Zhang Ziyi stane pro Zhang Yimoua druhou Gong Li. Zhang Yimou o tom v té době prohlásil:

„Je možné, že se z Zhang Ziyi stane druhá Gong Li“ říká pan Zhang a opatrně se vyhýbá jakékoliv zmínce o jejich osobním vztahu. „Obě dvě jsem si vybral, když studovaly v druhém ročníku na Ústřední divadelní akademii v Pekingu. Je to jako zopakovat něco, co se stalo před deseti lety. Když jsem začal pracovat s Gong Li, bylo jí 22, když jsem začal s Ziyi, ještě jí nebylo 19. Já jsem ten, kdo ji objevil a uvedl do světa filmu.“ Zhang Yimou dodává, že má s Zhang Ziyi i další plány, zároveň však upozorňuje, že se pro něj sice v budoucnu může stát múzou, ale jen v určitých mezích. „Dvakrát do stejné řeky nevkročíš.“ Směje se. „Myslím, že už se mi nepodaří zopakovat to, co jsem vytvořil s Gong Li.“ (Feinstein)

Zhang Ziyi za svůj debut ve filmu *Cesta domů* získala cenu Sta květů za nejlepší ženský herecký výkon. Větší pozornosti se jí však dostalo o rok později v roce 2000, když si zahrála v oskarovém snímku *Tygr a drak*. V době natáčení filmu *Hrdina*, i když to byl teprve její sedmý film, tedy již byla světově známou herečkou.

Krále státu Qin ztvárnil Chen Daoming. Jedná se o čínskému publiku známého herce, který se proslavil jak filmovou, tak televizní tvorbou. Zhang Yimou chtěl původně do

role krále státu Qin obsadit herce a režiséra Jiang Wena (*Jiāng Wén*, 姜文), se kterým už v minulosti spolupracoval. Z časových důvodů však jeho účinkování v *Hrdinovi* nebylo možné. (Li, 433)

Poslední důležitou postavou je Changkong, kterého si zahrál hongkongský herec Donnie Yen. Donnie Yen patří stejně jako jeho kolegové z filmu *Hrdina* mezi populární herce. Proslavil se hlavně v bojových filmech.

I když je *Hrdina* doslova nabitý slavnými jmény, čas, který každý z herců dostal pro svůj výkon, je poměrně omezený. Žádná z postav není na plátně déle než půl hodiny, proto kdyby někdo očekával, že na plátně uvidí podobný herecký výkon, jaký podali Tony Leung a Maggie Cheung ve *Stvoření pro lásku*, byl by asi zklamán. I když byl prostor, který měli herci k dispozici, omezený, mohli i tak naplno ukázat svůj potenciál. Ve filmu je několik retrospektiv, ve kterých se charaktery hlavních postav pokaždé liší. Tonymu Leungovi, Maggie Cheung i Zhang Ziyi se tyto nuance v jejich hereckém projevu podařilo přesvědčivě zachytit.

Hrdina je bojový film, proto museli herci vedle kvalitního hereckého výkonu prokázat i dosti značnou fyzickou zdatnost. V čínské a hlavně v hongkongské filmové produkci existují herci, kteří se přednostně specializují na účinkování v bojových filmech. K těmto hercům patří i Jet Li a Donnie Yen. V *Hrdinovi*, co se týká bojových scén, podali standardní výkon, srovnatelný s jejich předchozí tvorbou. Tony Leung, Maggie Cheung, Zhang Ziyi a Chen Daoming, i když se ve své předchozí kariéře s bojovým filmem setkali, se mezi takovéto herce nepočítají. Museli však během natáčení prokázat stejné schopnosti jako jejich zkušenější kolegové, proto se před natáčením věnovali intenzivnímu tréninku. Například Zhang Ziyi každý den cvičila nejméně čtyři hodiny. Ching Siu-tung, choreograf bojových scén, si byl nedostatku zkušeností těchto herců vědom, proto se jim přizpůsobil a vyhradil na natáčení bojových scén více času, než je obvykle potřeba. Například scéna s padajícím listím, ve které mezi sebou bojují Feixue a Ruyue, která na plátně trvá necelých pět minut, se natáčela celé tři dny. Že natáčení bylo opravdu náročné, dokazuje i fakt, že se herci nevyhnuli zraněním. Zhang Ziyi sekla při souboji Maggie Cheung do ruky, Tony Leung si zranil při doskoku nohu a Donnie Yen utrpěl zranění v obličeji, těsně vedle oka. I přes tyto potíže je výsledek,

kterého všichni herci v bojových scénách dosáhli, více než dobrý. Znovu tak dokázali, že patří k opravdovým špičkám ve svém oboru. (Lu)

Ve filmech *Vyvěste červené lampiony* a *Hrdina* podali herci prvotřídní herecké výkony, které nemálo přispěly k úspěchu obou filmů. Požadavky, které měl Zhang Yimou na herce obou filmů, se však od sebe značně lišily. Ve filmu *Vyvěste červené lampiony* dal Zhang Yimou herečkám více prostoru na plátně, takže mohly do hloubky vystihnout své postavy. Na druhou stranu dlouhé záběry, které se ve filmu vyskytují, kladly na herečky značné nároky. Ve filmu *Hrdina* vedle kvalitního hereckého projevu vyžadoval i fyzickou zdatnost a schopnost zacházet s mečem. Tyto rozdílné požadavky ukazují, jakým vývojem Zhang Yimouova tvorba prošla.

2.4 Vizualní stránka

2.4.1 Použití barev

Zhang Yimou vystudoval na Pekingské filmové akademii obor kameraman a v počátcích své kariéry se také touto profesí živil. Vliv původní profese je značně patrný i v jeho režisérské tvorbě. Zhang Yimou ve svých filmech klade velký důraz na vizuální stránku a barevnou koncepci. Díky důrazu na používání barev dostávají jeho filmy osobitý rukopis a jsou obdivovány po celém světě.

2.4.1.1 Použití barev ve filmu *Vyvěste červené lampiony*

Ve filmu *Vyvěste červené lampiony* jsou pro Zhang Yimoua ústřední dvě barvy – červená a černá. Červená barva je zahrnuta i v názvu filmu (červená, čínsky 红 – 大红灯笼高高挂).

Červená barva je typickou barvou pro Zhang Yimouovu ranou tvorbu. Kromě filmu *Vyvěste červené lampiony* s ní Zhang Yimou pracuje i ve filmech *Rudé pole*, *Ju Dou* a *Qui Ju se soudí*.

Červená barva je úzce spjatá s čínskou kulturou. Je to barva štěstí a radosti, proto při oslavách čínského nového roku a jiných svátcích bývají domy zdobeny dekoracemi

v červené barvě. Také na tradiční čínské svatbě jsou svatebčané oblečeni do červených šatů a nevěsta má na hlavě rudý závoj. Zhang Yimou chápe význam červené barvy takto: „V čínské kulturní tradici, dlouhé pět tisíc let, červená barva prostě symbolizovala vášně, zářící slunce, hořící oheň, horkou krev.“ (Gateward, 6)

Protože červená barva hraje tak významnou roli v jeho filmech, býval Zhang Yimou často dotazován, proč ji má tak rád a proč jí tak často a hojně užívá. Tady jsem vybrala dvě z jeho odpovědí, každá pochází z jiného interview.

„Červenou barvu mám opravdu rád. Je to asi kvůli tomu, odkud pocházím. Již od té doby, co jsem se začal zajímat o umění, jsem cítil, že červenou barvu miluje celá nížina kolem toku Žluté řeky – ve venkovských oblastech je červená zastoupena ve všech aspektech každodenního života. Lidové umění, slavnosti, tam všude je červená. Dalším důvodem, proč se mi líbí červená, je to, že mám rád intenzivní věci, takže s jejím užitím celkem snadno vytvořím pronikavou scénu.“ (Gateward, 28)

„To (že mám rád červenou barvu) je spojeno se skutečností, že pocházím ze Shaanxi. Půda v Shaanxi je načervenalé barvy, proto místní lidé mají rádi červenou. Při různých oslavách a jiných záležitostech, které se v provinciích Shaanxi a Shanxi konají, se často využívá červená barva. Tyto zvyky mě ovlivnily a způsobily, že je červená mojí oblíbenou barvou.“ (Gateward, 76)

Ve filmu *Vyvěste červené lampiony* používá Zhang Yimou barvy symbolicky. Využívá kontrastu červené a různých odstínů šedé až po černou. V tomto filmu červená symbolizuje sexualitu, moc a život, ne však radost. Naproti tomu černá barva symbolizuje smrt, smutek a odcizení.

Barevná koncepce filmu je naznačena již v úvodních titulcích, v nichž je název filmu napsán červenými znaky na černém podkladu. Stejně písmo, červené znaky na černém podkladu jsou použity i pro titulky, které ve filmu oddělují jednotlivá roční období.

Celý film, až na počáteční dvě scény, se odehrává v rezidenci rodiny Chen. Jako lokalita pro natáčení posloužil Zhang Yimouovi starý, ale dobře zachovalý dům,

přesněji řečeno obytný komplex, obehnaný kolem dokola zdí, který se nachází v provincii Shanxi. Dům pochází z 18. století a byl postaven rodinou Qiao. Vysoké kamenné šedé zdi vytvářejí nevýrazné pozadí. Jejich barva navozuje v divácích pocit osamělosti a chladu. Tyto pocity jsou několikrát záměrně zmírněny tím, že scény jsou natočeny za slunečného počasí a stěny domu dostávají pískovou až hnědou barvu. Nejvýraznějším příkladem je scéna, kde se Songlian náhodou setkává s Feipuem, synem pana Chena. Většina scén je však točena při nižší hladině osvětlení nebo přes tmavý filtr a tím se pocit chladu ještě umocňuje.

Lampiony jsou primárním zdrojem červené barvy na plátně. Zhang Yimou využívá toho, že se lampiony dají rozsvítit, tím ještě víc vynikne jejich kontrast s nevýrazným pozadím. Ve filmu několikrát vidíme záběr na dvůr se zapálenými lampiony, s tím jak se záběr stmívá, jsou nakonec červené lampiony poslední věcí, kterou dokážeme na plátně rozeznat.

Jak už bylo zmíněno výše, červené světlo lampionů v tomto filmu rozhodně nesymbolizuje štěstí nebo radost. Zhang Yimou jde však ještě dál, když v potměšilém prostředí pomocí červeného světla vytváří téměř hororovou atmosféru. Tak je tomu například ve večerním záběru na dům mrtvé Meishan, z jehož oken vychází červené světlo.

Ve filmu je i několik scén, kdy vše v záběru je červené. Jedná se vždy o interiér, který pomocí osvětlení a barevných filtrů působí dojmem, že je doslova pohlcen červenou barvou. Toto ladění do červena se objevuje pouze ve scénách, kde vystupuje Songlian, jako je například svatební noc Songlian, nebo scéna, ve které Songlian vzpomíná na mrtvou Meishan. Barevná kompozice těchto scén připomíná film *Hrdina*, ve kterém Zhang Yimou nevyužívá kontrastu barev, ale používá pro jeden záběr jenom jednu barvu.

V druhé části filmu, poté co Songlian upadne v nemilost, podíl červené barvy na plátně výrazně klesne. Červená je nahrazena černou – lampiony jsou potaženy černou látkou a v oknech jsou černé závěsy, a bílou – sníh. Absence ostatních barev a nižší hladina osvětlení chvílemi navozuje dojem, že se díváme na černobílý film.

Červená barva se objeví znovu až na konci filmu, tentokrát je jí tam záměrně ještě více než na začátku, protože kromě rozsvícených lampionů vidíme i část svatebních oslav ze svatby páté ženy. V případě Songlian jsme svatební oslavy neviděli.

Během filmu vedle zářících lampionů nejvíce upoutá oko diváka oblečení žen. Všechny ženy mají krásně vypracované kostýmy v pestrých barvách – červená, žlutá, zelená. Na nevýrazném pozadí toto oblečení o to víc vyniká. Naproti tomu muži jsou oděni do tmavé, většinou černé barvy, takže splývají s pozadím.

2.4.1.2 Použití barev ve filmu *Hrdina*

Na vizuální stránce a barevné kompozici *Hrdiny* nese vedle Zhang Yimoua velký podíl i kameraman filmu, Christopher Doyle (*Dù Kěfēng*, 杜可风).¹ V *Hrdinovi* se rozhodli pracovat ne s jednou nebo dvěma barvami, ale s pěti – červenou, modrou, zelenou, bílou a černou. Na rozdíl od filmu *Vyvěste červené lampiony* jsou v *Hrdinovi* barvy použity esteticky, ne symbolicky. Tento fakt je nutné si uvědomit, protože mnoho lidí hledá za použitím barev hlubší význam. Zhang Yimou a Christopher Doyle však několikrát zdůraznili, že výběr barev a jejich přiřazení k určitým scénám bylo náhodné a vyplynulo ze situace. Jedinou výjimkou byla červená barva. Christopher Doyle to vysvětlil takto:

„Od začátku jsme měli jasno, že jedna část filmu bude červená, ale nebyli jsme si jistí, jaké barvy použít pro ostatní části. Tak jsme cestovali po Číně a hledali jsme zajímavé, neobvyklé a předtím ve filmech nepoužité lokality. A pak jsme si řekli „Jo, tohle by šlo, mohli bychom to točit tady, takže použijme pro tuto část tuhle barvu.“ Prostě se to všechno vyvinulo tak nějak přirozeně.“ (Mackey)

Hrdina je rozdělen do pěti částí a v každé části dominuje jedna barva. Na rozdíl od filmu *Vyvěste červené lampiony*, Zhang Yimou v *Hrdinovi* nepracuje s kontrastem

---

¹ Christopher Doyle – kameraman australského původu, v současnosti žijící a působící v Hongkongu. Kvůli svému osobitému filmařskému stylu je vyhledáván předními asijskými i západními režiséry. Nejvýznamnější v jeho dosavadní tvorbě byla jeho spolupráce s režisérem Wong Kar-waiem, se kterým natočil sedm filmů, mezi jinými *Pravdivý příběh A Fei* (*Days of Being Wild*, *Ā Fēi zhèngzhuàn*, 阿飞正传), *Stvoření pro lásku* nebo *2046*. (Davis)

mezi barvami, ale vše v daném záběru sladí do jedné. Většina filmu je točena v exteriérech, které, jak už bylo výše zmíněno, zapadají do barevného schématu scény. Důležitou roli hrají i kostýmy, které navrhla a ručně obarvila, aby měly stejný odstín jako zbytek scény, Emi Wada (*Wada Emi*, 和田 惠美).¹

„Výsledný nedostatek kontrastu mezi postavami a pozadím byl záměrný. „Podstata práce s barvami je stejná jako podstata práce se světlem“ říká pan Doyle. „Když točíte temnotu, potřebujete někde v záběru jasný bod. Jinými slovy, potřebujete kontrast. V tomhle filmu jste však naprosto obklopen jen jednou barvou a to je velice neobvyklé.“ “ (Mackey)

Ve výsledku se filmaři rozhodli přidělit barvy k jednotlivým částem takto:

Do černé barvy a tmavých odstínů je laděn rámcový příběh odehrávající se v císařském paláci. Palác, který ve filmu vidíme, je replika císařského paláce postavená ve filmových studiích v Hengdianu (*Héngdiàn yǐngshìchéng*, 横店影视城).

Ve filmu jsou tři retrospektivy. Každá z nich dostala jednu barvu – červenou, modrou nebo bílou.

Do červené barvy je laděna první retrospektiva. Je plná emocí a vášní, proto měl Zhang Yimou od začátku jasno, že bude červená. Christopher Doyle z této volby nebyl příliš nadšený, protože červená barva má v Asii mnoho konotací a snažil se jí ve svých předchozích filmech vyhýbat. Nakonec jej však Zhang Yimou přesvědčil. Aby dosáhli na plátně toho správného odstínu červené, točil Christopher Doyle tyto sekvence na Kodak film, namísto Fuji filmu, který je použit pro zbytek filmu. Bezesporu vizuálně nejzajímavější scénou této červené sekvence je souboj Feixue a Ruyue v padajícím listí. Listí, které v této scéně padá, je skutečné listí, které pro štáb za peníze sesbírali místní vesničané. „Doyle trval na tom, že ve filmu musí být jen určitý druh stromu, který roste pouze ve Vnitřním Mongolsku.“ (Wood) Listí je sice žluté barvy, ale protože se jedná o teplou barvu, ve výsledku barevný koncept nenarušuje. Na konci

---

¹Emi Wada – kostýmová designérka pocházející z Japonska. V roce 1985 získala Oscara za kostýmy k filmu Akiry Kurosawy *Ran* (亂). (Lu)

scény, když Ruyue umírá, se i listí zbarví do červena a celý záběr je zaplaven rudou barvou.

Červená retrospektiva je také jedinou částí filmu, kde Zhang Yimou ukazuje krev a pracuje s ní jako s uměleckým prostředkem. V ostatních částech, když je některá postava zabita, krev nevidíme, protože by narušila barevnou kompozici záběru.

Druhá retrospektiva je modrá. Klíčová scéna této retrospektivy je točena na jezeře v Jiuzhaigou (*Jiǔzhàigōu*, 九寨沟) v provincii Sichuan. Místní jezera jsou známá krásnou vodou, která má až tyrkysový odstín. Právě barva vody v jezeře rozhodla, že tato část filmu bude modrá.

Pro třetí retrospektivu zvolil Zhang Yimou i po poradě s herci bílou barvu. Protože třetí retrospektiva ukazuje události tak, jak se opravdu udály, všem připadala tato barva nejlepší. Hlavní natáčecí lokalitou byla poušť na východě provincie Gansu. Kostýmy, které mají herci na sobě, jsou o něco světlejší než poušť. Je to kvůli tomu, že při výrobě kostýmů byla vzata do úvahy barva pouště v pravé poledne. Při natáčení se však ukázalo, že je nemožné kvůli vysokým teplotám točit v tuto dobu, a tak se všechny scény točily až v pozdním odpoledni. Odpolední slunce způsobilo, že písek dostal slabý nádech do žluta a není sněhově bílý. (Mackey)

Poslední barva, která se ve filmu objevuje, je zelená, přesněji řečeno pistáciová. Je použita pro retrospektivu v bílé retrospektivě, ve které Canjian vzpomíná, jak měl možnost zabít krále státu Qin. Christopheru Doylovi vadí, když někdo hledá v této barvě nějakou symboliku a její použití objasnil takto: „V *Hrdinovi* jsme prostě použili zelenou pro flashbacky, protože nám už došly barvy. Všechny ostatní už jsme vypotřebovali. Měli jsme tam červenou, modrou i bílou, takže jediné co zbylo byla zelená. Asi těžko bychom to mohli udělat oranžové nebo růžové.“ (Mackey)

I když je to těžko uvěřitelné, většina barev v *Hrdinovi* byla docílena tradičními filmařskými postupy a používáním barevných filtrů. Pouze v zelené sekvenci musely být zelené závěsy v císařském paláci dobarveny pomocí počítače, aby bylo dosaženo správného odstínu.

2.4.2 Kamera a střih

2.4.2.1 Kamera a střih - *Vyvěste červené lampiony*

Hlavním kameramanem filmu *Vyvěste červené lampiony* byl Zhao Fei (Zhào Fēi, 赵非). Zhao Fei a Zhang Yimou jsou bývalí spolužáci. Chodili spolu do stejného ročníku na Pekingské filmové akademii. Zhao Fei se podílel na mnoha ustavujících filmech Páté generace a nemalou měrou se tak podepsal na specifických rysech jejich filmů, které jsou mimo jiné patrné i ve filmu *Vyvěste červené lampiony*. Na svém kontě má filmy jako *Zloděj koní* (*The Horse Thief*, *Dào mǎ zéi*, 盗马贼) od Tian Zhuangzhuanga nebo *Císař a vrah* od Chen Kaige. Zhao Feiova práce s kamerou ve filmu *Vyvěste červené lampiony* zaujala i Woodyho Allena, který s ním později natočil tři filmy. (Calhoun)

Film *Vyvěste červené lampiony* má celkově pomalejší tempo, založené na dlouhých záběrech a minimu střihů. Mnoho scén se skládá jen z jednoho záběru. Časté jsou velké celky nebo celky snímány statickou kamerou.

Jako velké celky jsou snímány i dialogy. Kamera z jednoho konce místnosti nezúčastněně sleduje dění na opačném konci. Pohled na drobné postavy pohybující se mezi vysokými zdmi domu navozuje pocity nicotnosti a nedůležitosti hlavních protagonistů. Tyto pocity jsou ještě zesíleny tím, že kamera zabírá některé z těchto scén z nadhledu. Například scéna, ve které se Songlian dovídá od sloužícího, že se má zúčastnit lampionového rituálu. Kvůli úhlu kamery a velké vzdálenosti máme skoro problém postavy na plátně rozpoznat (*Vyvěste červené lampiony*, 0:26:35).

Během filmu se objevují i záběry z podhledu. Protože při záběru z podhledu působí postavy mnohem mocnějším dojmem, je těchto záběrů ve filmu podstatně méně. Kamera takto snímá scénu, při níž se Songlian a Meishan na balkóně baví o nevěře Meishan a tím vzbuzuje dojem, že Meishan alespoň na chvíli nad svým manželem zvítězila (*Vyvěste červené lampiony*, 1:30:16).

Ženské postavy jsou ve filmu zabírány i v polodetailu. Během filmu se několikrát opakuje dlouhý polodetail Songlian. Zhang Yimou jako by chtěl v těchto několik desítek sekund dlouhých statických záběrech umožnit divákovi navázat psychické

spojení se Songlian a pochopit tak její vnitřní pocity. Takovýto polodetail je použit už jako úvodní záběr filmu, ve kterém se Songlian rozhodne, že se vdá (*Vyvěste červené lampiony*, 0:00:45). Obdobné záběry na Songlian vidíme i během masáže nohou, její svatební noci a tak dále.

Vzdálenost, ze které jsou herci snímáni, má navodit i pocit určité intimity nebo naopak odcizení mezi postavami. Pro příklad, rozhovor Songlian a první ženy, jež je o mnoho let starší než ona, je snímán jako celek (*Vyvěste červené lampiony*, 0:17:48), ale naopak rozhovor s Zhuoyun, která se k ní chová přátelsky, je snímán jako polodetail (*Vyvěste červené lampiony*, 0:19:25). Jako velký celek je vždy snímán dialog Songlian a jejího manžela. Důvodem je jednak malé citové pouto, které mezi nimi panuje, a pak také záměr nikdy během filmu neukázat divákům tvář pana Chena.

Kamera se až na výjimky vyhýbá detailům. Takovými výjimkami jsou citově vypjaté scény a předměty vyzařující zvláštní auru. Během scény, kdy se Songlian pohádá se svým manželem, najede kamera přímo až na její obličej, takže můžeme jasně vidět, že jí z očí tečou slzy (*Vyvěste červené lampiony*, 0:34:52). Předměty, jejichž detail nám kamera nabídne, jsou červený lampion, paličky na masáž nohou (masáž nohou je pro ženy něco jako droga), woodoo panenka, gramofon (příběh se odehrává ve dvacátých letech a gramofon tehdy nebyl běžným vybavením domácnosti, navíc z gramofonové desky slyšíme zpěv Meishan), nůžky (které později poraní Zhuoyun).

Zhao Fei maximálně využil možností, které mu dům, v němž se film natáčel, poskytl. Nechává vysoké zdi domu, aby rámovaly záběry a vytváří tak v divácích klaustrofobické pocity. Dům v jeho podání působí jako vězení. Často se objevuje záběr z nadhledu na obdélníkové dvorky před domy jednotlivých manželek, obehnané kolem dokola zdí. Ukazuje dvorky v různých podobách. Někdy je dvorek ozdoben lampiony, někdy ne, jindy je zapadaný sněhem nebo jsou v něm vyvěšeny závěsy, chránící před sluncem. Stejně často jako záběry dvorků se objevuje záběr skrz dvoje až troje otevřené dveře. Tyto záběry působí jednak velmi efektně a také nám ukazují, jak je dům rozlehlý.

Záběry dvorků a dveří společně s polodetailem Songlian jsou tři motivy, které se v různých obdobích prolínají celým filmem.

Scéna z konce filmu, ve které Songlian je svědkem vraždy Meishan, je jedinou scénou filmu, ve které je použita ruční kamera. Ruční kamera však nesnímá Songlian, ale malý pokojík na střeše domu, ve kterém je tělo mrtvé Meishan. Navozuje tak dojem, že se na pokojík díváme očima otřesené Songlian (*Vyvěste červené lampiony*, 1:48:24). Stejně netypický pro film je i následující záběr, ve kterém kamera sleduje z velké dálky Songlian, která se přibližuje k pokojíku. Uslyšíme zvuk dveří a její křik, který nám napoví, že uviděla mrtvou Meishan. V tu chvíli přijde švenk kamerou o devadesát stupňů a kamera zabírá chodbu, po které běží sloužící. Za chvíli přijde druhý švenk a kamera zabírá znovu Songlian v dálce (*Vyvěste červené lampiony*, 01:48:45).

Poslední záběry filmu jsou záběry z nadhledu na dvorek Songlian, na kterém září zapálené lampiony. Dvorek je zabrán z různých směrů a záběry se navzájem prolínají, takže máme pocit, že lampionů ještě více než ve skutečnosti (*Vyvěste červené lampiony*, 1:56:11).

2.4.2.2 Kamera a střih - Hrdina

Kameramanem filmu *Hrdina* byl již dříve zmíněný Christopher Doyle. Christopher Doyle je známý svou prací s ruční kamerou, která je příznačná i pro tento film. (Lu) Tempo *Hrdiny* je mnohem svižnější než je tomu u filmu *Vyvěste červené lampiony*. Jedním z důvodů je filmový žánr, do kterého *Hrdina* spadá. Rychlý střih však najdeme i mimo bojové sekvence. Je to dáno tím, že *Hrdina* je filmem 21. století, zaměřeným na širší divácké publikum, takže využívá filmařské postupy, které jsou současnému publiku blízké z hollywoodských akčních filmů.

Aby bylo docíleno velkolepé podívané, kamera se snaží využít širokého množství záběrů, takže v *Hrdinovi* se střídají velké celky, celky, polodetaily i detaily. Kromě toho se ve filmu objevují panoramatické záběry, ukazující krásy a rozmanitosti čínské krajiny.

Kamera se během filmu soustředí na detail. Velmi časté jsou detaily herců. V porovnání s filmem *Vyvěste červené lampiony* se polodetail ve filmu objevuje jen zřídka. Kromě detailů herců se kamera soustředí i na detaily objektů. Vedle detailů zbraní a oděvů nám ukáže mimo jiné například detail kamene na šachovnici v herně

(*Hrdina*, 0:07:15) nebo detail štětce, kterým Canjian kaligraficky ztvárňuje znak meč (*Hrdina*, 0:25:19). Takovými detaily a jim podobnými je protkán celý film. Detail se objevuje i v bojových scénách. Použití detailu během bojových scén není tradičním filmařským postupem v bojových filmech. Byl to nápad Zhang Yimoua, který tím chtěl odlišit *Hrdinu* od ostatních bojových filmů a zvýšit jeho estetickou hodnotu. Například během scény, ve které spolu bojují Canjian a Wuming, najednou během boje vidíme ve zpomaleném záběru špičku meče, který projede vodní hladinou (*Hrdina*, 0:52:44).

V bojových scénách, s výjimkou použití detailu, byly použity filmařské postupy běžné pro tento žánr, jako je rychlý střih, snímání z různých úhlů, zrychlené a zpomalené záběry.

S tím, jak je film rozdělen do pěti barev, chtěl Zhang Yimou po Christopheru Doyleovi, aby se lišil i styl kamery jednotlivých částí. Nejvýrazněji se odlišuje červená sekvence, kterou Christopher Doyle natočil tak, aby působila co nejdynamičtěji. K tomu využívá naplno možnosti ruční kamery. Snaží se měnit úhly kamery a hojně používá i šikmé záběry. To je dobře patrné v záběru, kde kamera následuje herce v chodbách kaligrafické školy (*Hrdina*, 0:32:32). Pro srovnání v modré sekvenci je dění v kaligrafické škole zachyceno mnohem klidnější kamerou (*Hrdina*, 0:44:26).

Ve filmu bylo použito i počítačových technologií. To otevřelo Zhang Yimouovi nové možnosti, které v předchozích filmech neměl. Ukazuje nám například Wuminga, který běží kapkami vody, které jsou zastaveny v čase (*Hrdina*, 0:14:30), nebo sledujeme útok na kaligrafickou školu z perspektivy letícího šípu (*Hrdina*, 0:21:06).

Mnohé z filmařských postupů použitých v *Hrdinovi* se značně liší od všeho, co Zhang Yimou do té doby natočil. Svým přístupem k *Hrdinovi* nám však ukázal, že Pátá generace prochází vývojem a že on osobně nemá problém přizpůsobit se nové době a nemá strach z nových technologií a možností.

2.5 Hudba a zvuk

Stejně důležitá jako vizuální stránka filmu je i hudební doprovod a práce se zvukem, jelikož hudba a zvuk do značné míry ovlivňují celkové vyznění filmu a jeho vliv na diváky.

Hudbu pro film *Vyvěste červené lampiony* složil hudební skladatel Zhao Jiping (*Zhào Jíping*, 赵季平). Jeho jméno je spojeno s režiséry Páté generace. Kromě filmu *Vyvěste červené lampiony* zaznívá jeho hudba i v dalších Zhang Yimouových filmech jako je *Rudé pole*, *Qiu Ju se soudí* nebo *Žít*. Spolupracoval i s režisérem Chen Kaige na filmech *Žlutá země* (*Huáng tǔdì*, 黄土地) a *Sbohem, má konkubíno* (*Bàwáng bié yī*, 霸王别姬). Zhao Jiping se ve své tvorbě inspirovuje tradiční čínskou hudbou. Ve filmu *Vyvěste červené lampiony* tak mimo jiné máme možnost slyšet čínské hudební nástroje jako *banhu*¹, *xun*² nebo *sheng*³. (Davis, 1012)

Větší část filmu ponechal Zhang Yimou bez hudby. Na pozadí filmu zazní jen několik krátkých, jednoduchých, ale výrazných hudebních témat, která jsou přiřazena k určitým situacím a během filmu se opakují. Nejvýraznější hudebním motivem je bubnování a zvuk gongů, které se ozývá během lampionového rituálu. Stejně bubnování je použito i během předělu ročních období. Optimistická melodie hraná na flétnu je spojena s postavou Feipua, syna pana Chena. V jedné scéně dokonce Feipu sám tuto melodii na flétnu zahraje. Několikrát během filmu v dramatických situacích, jako je moment, kdy Songlian najde woodoo panenku nebo Yaner vyčerpáním omdlí, se ozve ženský sborový zpěv, který napětí ještě zvýší.

V poslední scéně filmu se na pozadí ozývá ženský zpěv podložený západní orchestrální hudbou, obohacenou o čínské prvky. Je to jediná melodie ve filmu, ve které zaslechneme západní hudební nástroje. Tato hudba pokračuje i během závěrečných titulků.

---

¹ *banhu* – dvoustrunný hudební nástroj, připomínající svým tvarem bendžo

² *xun* – dechový nástroj vyrobený z keramiky

³ *sheng* – ústní varhany

Ve filmu se kromě hudby na pozadí objevuje i diegetická hudba. Kromě výše zmíněné hry na flétnu zazní i árie z pekingské opery v podání Meishan.

Pro film je i typické časté používání offscreenových zvuků. Mnohokrát tak během filmu uslyšíme, jak se domem rozléhá klepání paliček na masáž nohou. Zhang Yimou však zachází ještě dál, protože z těch nejdramatičtějších událostí filmu nám nabízí pouze zvuk. Účinně tak v divácích buduje napětí. Ve scéně, kde Songlian stříhne Zhuoyun do ucha, kamera zabírá dvorek před domem a na pozadí se ozývá zvuk stříhajících nůžek a nakonec výkřik. Stejně tak nám kamera neukáže tělo mrtvé Meishan. Uslyšíme pouze křik Songlian, který nám napoví, že je Meishan mrtvá. Zde Zhang Yimou ukázal, jakou děsivou atmosféru je schopen vytvořit jen za použití zvuku. Při těchto scénách diváky až mrazí v zádech. Takovéto použití offscreenových zvuků se ve filmu *Hrdina* nevyskytuje. Je to pochopitelné, jelikož je *Hrdina* bojový film, musí být všechna akce divákovi ukázána.

Na rozdíl od filmu *Vyvěste červené lampiony*, v němž zazní tradiční čínská hudba, se pro film *Hrdina* Zhang Yimou rozhodl pro mnohem okázalejší hudební doprovod založený na orchestrální hudbě. Hudbu pro *Hrdinu* složil čínský hudební skladatel, žijící v současnosti v New Yorku, Tan Dun (*Tán Dùn*, 谭盾). Tan Dun je jedním z nejúspěšnějších současných čínských hudebních skladatelů. V roce 2000 získal Oscara a cenu Grammy za soundtrack k filmu *Tygr a drak*. Proto si jej Zhang Yimou pro *Hrdinu* vybral. (Davis, 803)

Hudba je na pozadí většiny scén v *Hrdinovi* a dodává filmu na dynamičnosti. Základem je jedno hudební téma, jemuž dominuje houslové sólo, které nahrál Itzak Perlman. Toto téma se v různých obměnách prolíná celým filmem. S tím, jak se mění barvy a kamera, mění se i hudba. V některých částech filmu je tato melodie ve svižném tempu s přidáním žesťů a bubnů, aby vyzněla bojovně. Někdy je do ní zakomponovaný i bojový pokřik vojáků. Jindy hrají jenom housle a navozují klidnou atmosféru. Tato klidná hudba často podkresluje záběry čínské krajiny.

V bojových scénách převládá bubnování *taiko*¹ bubnů. Bubnování se ozývá do rytmu s pohyby bojovníků. Boj v padajícím listí mezi Feixue a Ruyue, jakožto jediná scéna ve filmu, ve které spolu bojují dvě ženy, byl ozvláštněn ženským zpěvem.

Velmi zajímavá, co se použití hudby týče, je scéna v šachové herně, ve které mezi sebou bojují Wuming a Changkong. Hudba i hudebník jsou zakomponováni do boje. V herně sedí slepý stařík hrající na *guqin*². Jeho hra zároveň s bojem, který před ním probíhá, dostává na intenzitě. V nevyzpytatelném okamžiku na *guqinu* prasknou struny, boj se zastaví a po herně se na chvíli rozhostí podivné ticho. Tato scéna je jediná scéna ve filmu, ve které je takto výrazně zastoupena tradiční čínská hudba.

Audinci Wuminga u krále státu Qin záměrně žádná hudba nedoprovází. Je to kvůli tomu, aby jasně vynikla všechna králova slova. Jediná výjimka, kdy uslyšíme hudbu na pozadí, je okamžik, kdy Wuming a král začnou mluvit o *tianxia* (podnebesí, svět).

Jelikož Zhang Yimou drží krok s dobou, byla nahrána i reklamní popová píseň, nazpívaná Faye Wong (*Wáng Fēi*, 王菲)³, která má nalákat diváky do kina. Text písně má spojitost s dějem filmu, píseň samotná však již není dílem Tan Duna. K písni existuje i videoklip se scénami z filmu a píseň zazní i během závěrečných titulků *Hrdiny*.

Hudební doprovod filmů *Hrdina* a *Vyvěste červené lampiony* se tedy od sebe značně liší. Každý z nich však zdařile dokresluje atmosféru daného filmu. Jediné, co bych hudbě v *Hrdinovi* vytkla je, že v některých pasážích postrádá originalitu. Zejména houslová sóla nápadně připomínají violoncellové party soundtracku k filmu *Tygr a drak*.

---

¹ *taiko* – japonské bubny, bubnování pro hrdinu nahrála japonská bubenická skupina Kodó, která patří ve svém oboru mezi nejznámější

² *guqin* (*gǔqín*, 古琴) – čínský sedmistrunný hudební nástroj

³ Faye Wong – jedna z nejpobulárnějších čínských zpěvaček

Závěr

V Zhang Yimouově režisérské tvorbě došlo od jejího počátku do současnosti k velkému posunu. Jeho rané filmy jsou dramata, odehrávající se na čínském venkově v první polovině dvacátého století. Ve svých filmech se často zabýval ženskou tematikou. Hrdinkami jeho filmů jsou silné ženy, které bojují se svým osudem. Do hlavní ženské role vždy obsazoval herečku Gong Li. Důležitou roli v jeho filmech hrál i symbolismus, zejména symbolismus barev. Ve filmu *Vyvěste červené lampiony* takto pracoval s červenou a černou barvou. Červená barva je barvou, která je v Zhang Yimouově rané tvorbě zastoupena nejvíce. Hudba filmu *Vyvěste červené lampiony*, stejně jako hudba v ostatní filmech ze stejného období, je inspirovaná tradiční čínskou hubou a dokresluje tak atmosféru těchto filmů.

Srovnáme-li film *Hrdina* s touto definicí Zhang Yimouovy rané tvorby, zjistíme, že se neshoduje ani v jednom bodě. Na rozdíl od dramatu *Vyvěste červené lampiony* se jedná o historický bojový velkofilm. Ve filmu nenajdeme ani ženskou tematiku ani barevný symbolismus. Tradiční čínskou hudbu vystřídala západní orchestrální hudba. Při zkoumání filmů *Vyvěste červené lampiony* a *Hrdina* z mé práce vyplynulo, že nejdůležitějšími faktory, které ovlivnily Zhang Yimouovu pozdější tvorbu a způsobily největší změny, jsou: ukončení spolupráce s herečkou Gong Li, zaměření tvorby komerčním směrem a zaměření nejen na asijské, ale i na západní publikum.

Zhang Yimou během svého vztahu s Gong Li ji obsazoval do hlavní role ve všech svých filmech. Výběr literárních předloh, které později převedl na plátno, podřizoval tomu, aby v nich mohl vytvořit vhodnou hlavní roli pro Gong Li. To bylo důvodem, proč hrály ženy v jeho filmech tak důležitou úlohu. Po ukončení vztahu s Gong Li je zřejmé odpoutání od tohoto trendu a mnohem větší žánrová různorodost v jeho tvorbě. V novějších filmech se už na ženy primárně nezaměřuje.

Komerční záměr přispěl ve značné míře k tomu, že Zhang Yimou natočil *Hrdinu* jako bojový film. Výběr žánru ovlivnil i třetí faktor, protože bojové a kung-fu filmy mají z celé čínské produkce největší potenciál na úspěch u širšího amerického a evropského publika.

Komerční faktor ovlivnil i výběr herců a dalšího štábu pro film *Hrdina*. Většina lidí, kteří se na *Hrdinovi* podíleli, patří mezi nejvyhledávanější ve svém oboru. Jejich jméno tak pomohlo k přilákání většího množství diváků do kina.

Přechod od tradiční čínské hudby k západní instrumentální hudbě značí, že se Zhang Yimou snaží přiblížit svou práci vkusu širších diváckých vrstev, ovlivněných hollywoodskou produkcí.

I přes značné rozdíly mezi filmy oba spojuje velký důraz, jenž je kladen na vizuální stránku. Tento rys Zhang Yimouovy tvorby neovlivnil žádný z výše zmíněných faktorů. I přesto, že je v *Hrdinovi* patrný přesun od symbolického použití barev k estetickému, barvy stále hrají důležitou roli v Zhang Yimouově práci. Stejně tak kamera obou filmů, i když se její pojetí navzájem značně liší, je v obou filmech propracovaná.

Zhang Yimou se věnuje režisérské práci téměř 25 let. Vývoj, jímž jeho filmy prošly, ukazuje, že Zhang Yimou se dívá dopředu, rád zkouší nové věci a nemá problém přizpůsobit se novým trendům. To jsou vlastnosti důležité pro úspěch v dnešním světě. Zhang Yimouova tvorba se proto pravděpodobně bude i nadále vyvíjet a v budoucnu nás možná ještě překvapí.

Resumé v anglickém jazyce

This thesis compares two movies, *Raise the Red Lantern* and *Hero*, by contemporary Chinese director Zhang Yimou. *Raise the Red Lantern* (1991) is from the early period of the director's work. While *Hero* (2002) is one of the three historical movies Zhang directed between 2002 and 2006. Coming from different periods of Zhang's career the differences between these films are substantial.

The first chapter of this thesis consists of a brief summary of the plots of *Raise the Red Lantern* and *Hero*. The second chapter presents an analysis of the films. This analysis is divided into the five parts: Genre, Theme, Cast, Cinematography and Music. The first part, Genre, considers the films in the broader context of drama and wuxia. The section on theme focuses on the adaptation of novelette *Wives and Concubines* in the film *Raise the Red Lantern* and on the historical material of *Hero*. The cast of the movies is compared in the third part. The section on cinematography analyzes the use of colors and camera in the visual depiction of these stories. Finally, the last part, Music, compares the films' usage of traditional Chinese music and orchestral music.

Zdroje

Seznam literatury:

CHÉN, Mò. *Zhāng Yimóu de Diànyǐng shìjiè: qīngchūn de hūhǎn*. Taipei: Storm & Stress Publishing, 2006. ISBN 986-146-279-1.

陳墨. 張藝謀的電影世界: 青春的呼喊. 台北市: 風雲時代, 2006. ISBN 986-146-279-1.

COOK, David A. *A History of Narrative Film*. 3.vyd. New York: Norton & Company, 1996. ISBN 0-393-96819-7.

DAVIS, Edward L, ed. *Encyclopedia of Contemporary Chinese Culture*. Oxon: Routledge, 2005. ISBN 0-203-67674-2.

EBREY, Patricia Buckley. *The Cambridge illustrated history of China*. 6.vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. ISBN 0-521-43519-6.

GATEWARD, Frances, ed. *Zhang Yimou: Interviews*. Mississippi: University Press of Mississippi, 2001. ISBN 1-57806-261-6.

GRUNDOVÁ, Nora. *Pátá generace v historii čínského filmu (Chen Kaige a Zhang Yimou)*. Diplomová práce, Univerzita Palackého: Olomouc, 1999.

GURÁŇOVÁ, Žofia. *Film Zhang Yimoua Žit' ako adaptácia rovnomenného románu od čínského súčasného spisovateľa Yu Huaa*. Bakalárska práce, Univerzita Palackého: Olomouc, 2011.

Lǐ, Ěrwēi. *Zhāng Yimóu de diànyǐng shìjiè*. Taipei: Qíngbào wénhuà kējì, 2003. ISBN 986-80356-5-1

李爾葳. 張藝謀的電影世界. 台北縣新莊市: 情報文化科技, 2003. ISBN 986-80356-5-1.

LIŠČÁK, Vladimír. *Stručná historie států – Čína*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-109-4.

LU, Sheldon H., YEH, Emilie Yueh-yu. *Chinese-language Film*. Hawaii: University of Hawai'i Press, 2005. ISBN 0-8248-2813-5.

MÜLLER, Vladimír. *Nejpoužívanější filmové výrazy v praxi (anglicko-česká a česko-anglická verze)*. Praha: Čs. filmový ústav, 1988.

SIMPSON, Philip, PEARSON, Roberta E. *Critical Dictionary of Film and Television Theory*. London: Routledge, 2001. ISBN 0-415-16218-1.

SU, Tong. *Raise the Red Lantern: Three Novellas*. London: Harper Perennial, 2004. ISBN 0060596333.

THOMPSON, Kristin. *Film history: An introduction*. 2.vyd. New York: McGraw Hill, 2002. ISBN 0-07-038429-0.

ZHANG, Yingjin. *Cinema, Space, and Polylocality in a Globalizing China*. Hawai: University of Hawai'i press, 2010. ISBN 978-0-8248-3408.

ŽDAN, Vitalij. *Úvod do estetiky filmu*. Přel. Marie Šlemrová. Praha: Československý filmový ústav, 1976.

Články z internetu:

BARBOZA, David. **The Red Lantern, Raised Up On Point**. The New York Times. 9. 10. 2005.

<http://www.nytimes.com/2005/10/09/arts/dance/09barb.html?scp=5&sq=raise%20the%20red%20lantern&st=cse> (29. 7. 2011)

CALHOUN, John. **Making history: DP Zhao Fei's journey from Chinese antiquity to American jazz**. Live Design. 1. 1. 2000.

http://livedesignonline.com/mag/lighting_making_history_dp/ (3. 7. 2011)

FEINSTEIN, Howard. **Life after Gong Li**. The Guardian. 16. 6. 2000.

<http://www.guardian.co.uk/film/2000/jun/16/culture.features1?INTCMP=SRCH> (22. 6. 2011)

GEKOSKI, Rick. **Su Tong**. The Guardian, 30. 3. 2011.

<http://www.guardian.co.uk/books/2011/mar/30/su-tong-profile?INTCMP=SRCH> (16. 4. 2011)

KAHN, Joseph. **Accidental hero**. The Guardian. 10. 1. 2003.

<http://www.guardian.co.uk/film/2003/jan/10/artsfeatures?INTCMP=SRCH> (16. 4. 2011)

MACKEY, Robert. **Cracking the Color Code of 'Hero'**. The New York Times. 15. 8. 2004.

<http://www.nytimes.com/2004/08/15/movies/film-cracking-the-color-code-of-hero.html?scp=17&sq=zhang%20yimou%20hero&st=cse> (4. 2. 2011)

MACNAB, Geoffrey. **I'm not interested in politics**. The Guardian, 17. 12. 2004

<http://www.guardian.co.uk/search?q=zhang+yimou+&page=3&show=relevant> (5. 2. 2011)

RYZIK, Melena. **China Beckons to Bale**. The Carpetbagger. 22. 12. 2010.

<http://carpetbagger.blogs.nytimes.com/tag/thirteen-women-of-nanking/?scp=1&sq=the%2013%20women%20of%20nanjing&st=cse> (9. 7. 2011)

SMITH, Craig S. **Hero' Soars, and Its Director Thanks 'Crouching Tiger**. The New York Times, 12. 9. 2004

<http://www.nytimes.com/2004/09/02/movies/02zhan.html?scp=4&sq=zhang%20yimu%20hero&st=cse> (4. 2. 2011)

WOOD, Gaby. **His eyes have seen the glory**. The Observer. 17. 7. 2005

<http://www.guardian.co.uk/film/2005/jul/17/features.review/print> (3. 7. 2011)

Filmy:

ZHANG, Yimou. *Hrdina*. Čína, Hongkong, 2002. 99 min

ZHANG, Yimou. *Vyvěste červené lampiony*. Čína, Hongkong, Taiwan, 1991. 125 min

LU, Gan. *Yingxiong: Cause – The Birth of Hero*. Čína. 2002. 164 min

Ostatní zdroje:

Česko-Slovenská filmová databáze

www.csfd.cz

The Internet Movie Database

www.imdb.com

Yale Film Analysis Web Site

<http://classes.yale.edu/film-analysis/>

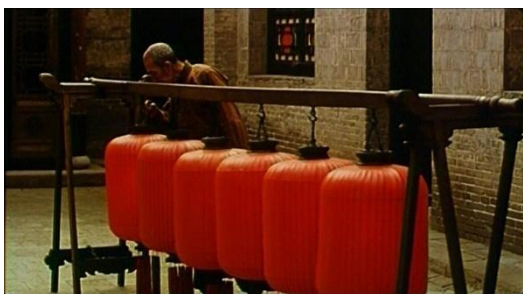
Seznam příloh

1. Režijní filmografie Zhang Yimoua
2. Barevná kompozice filmu *Vyvěste červené lampiony*
3. Barevná kompozice filmu *Hrdina*
4. Zhang Yimou

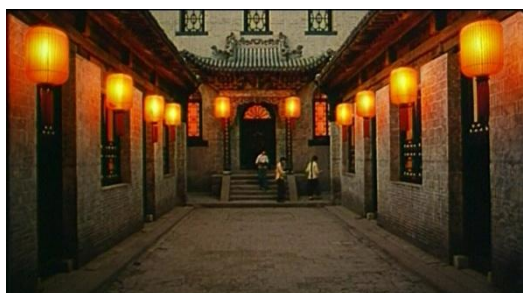
1. Režijní filmografie Zhang Yimoua

- 1987** *Rudé pole* (*Hóng gāoliáng*, 红高粱)
- 1989** *Krycí jméno Puma* (*Codename Cougar, Dàiháo Měizhōubào*, 代号美洲豹)
- 1990** *Ju Dou* (*Jú Dòu*, 菊豆)
- 1991** *Vyvěste červené lampiony* (*Dà hóng dēnglóng gāogāo guà*, 大红灯笼高高挂)
- 1992** *Qiu Ju se soudí* (*The Story of Qiu Ju, Qiū Jú dǎ guānsī*, 秋菊打官司)
- 1994** *Žít* (*To Live, Huózhe*, 活着)
- 1995** *Opiová válka* (*Yáo a yáo, yáo dào wàipó qiáo*, 摇啊摇, 摇到外婆桥)
- 1997** *Pokud chceš něco říct, tak to řekni hezky* (*Keep Cool, Yǒu huà hǎohǎo shuō*, 有话好好说)
- 1999** *Cesta domů* (*Wǒde fùqīn mǔqīn*, 我的父亲母亲)
- 1999** *Nikdo nesmí chybět* (*Yíge dōu bùnéng shǎo*, 一个都不能少)
- 2001** *Šťastné chvíle* (*Xìngfú shíguāng*, 幸福时光)
- 2002** *Hrdina* (*Yīngxióng*, 英雄)
- 2004** *Klan létajících dýk* (*Shí miàn mái fú*, 十面埋伏)
- 2005** *Překonání sám tisíce mil* (*Qiānlǐ zǒudān qí*, 千里走单骑)
- 2006** *Kletba zlatého květu* (*Mǎnchéng jìndài huángjīnjiǎ*, 满城尽带黄金甲)
- 2009** *Zbytečná krutost aneb žena, pistole a obchod s nudlemi* (*Sānqiāng pāi'àn jīngqí*, 三枪拍案惊奇)
- 2010** *Láska hlohového stromu* (*The Love of the Hawthorn Tree, Shānzhashù zhī liàn*, 山楂树之恋)

2. Barevná kompozice filmu *Vyvěste červené lampiony*

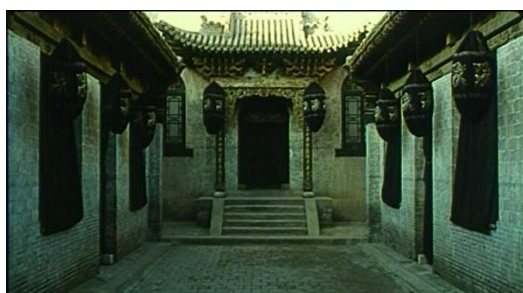
kontrast červených lampionů s pozadím (sloužící připravuje lampiony)

kontrast zářících lampionů s pozadím

kontrast červených šatů s pozadím (Meishan zpívá)

převaha černé a šedé barvy (Songlian upadla v nemilost)

převaha červené barvy (svatební noc Songlian)

Zdroj: film *Vyvěste červené lampiony*

3. Barevná kompozice filmu *Hrdina*

ČERNÁ (Wuming bojuje v šachové herně)

ČERVENÁ (Canjian procvičuje kaligrafii)

MODRÁ (Feixue bojuje v táboře qínské armády)

BÍLÁ (Feixue a Canjian bojují na poušti)

ZELENÁ (Feixue a Canjian v kaligrafické škole)

Zdroj: film *Hrdina*

4. Zhang Yimou

Zdroj: http://slide.ent.sina.com.cn/slide_4_163_1562.html#p=11 (27. 7. 2011)